

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ

શ્રી જેન આત્માનંદ સભા

ખારગેઈડે, ગાવનગર - ૩૬૪૦૦૧

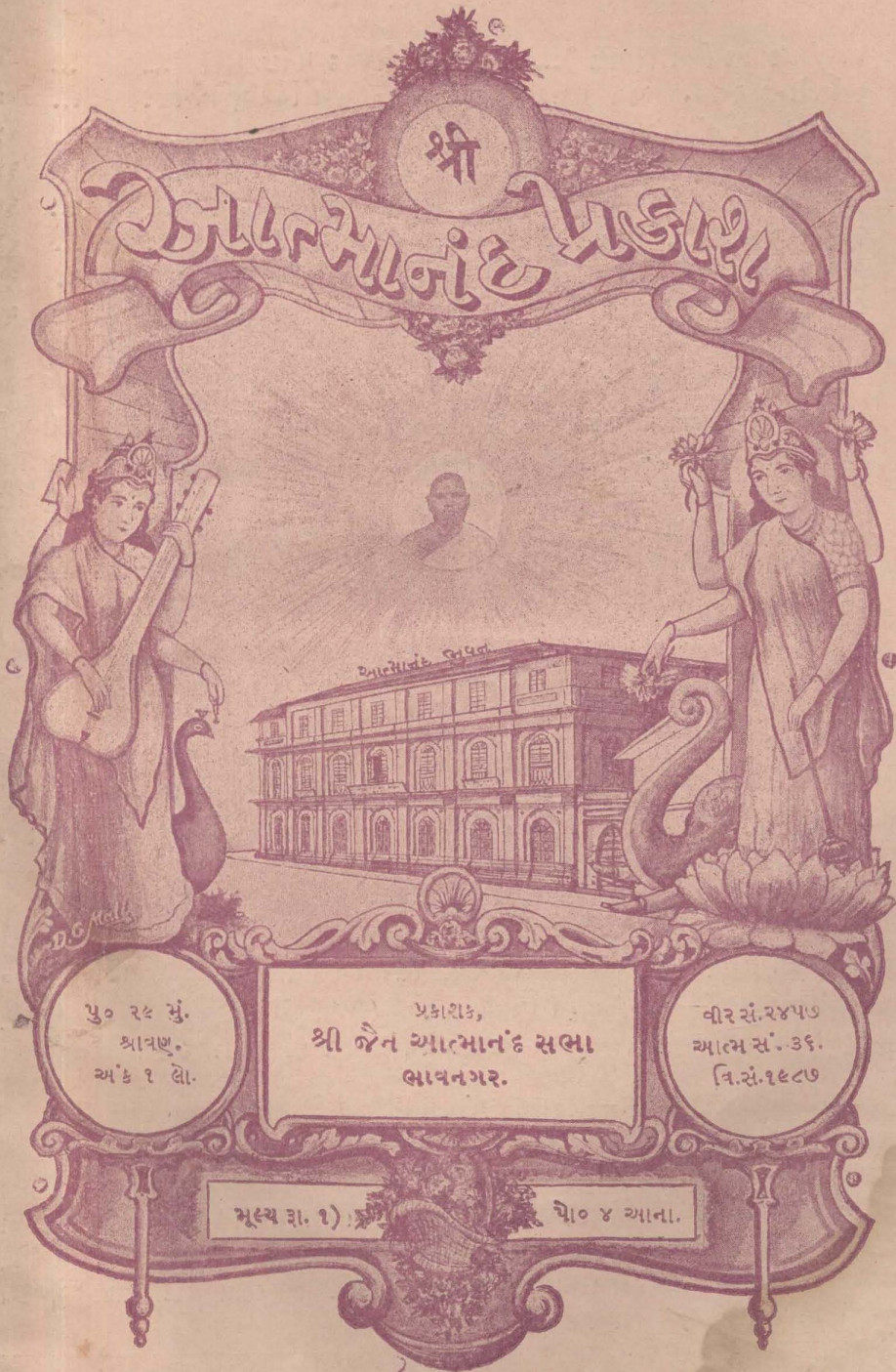
આત્મ સંવત : ૩૬/૩૭

વીર સંવત : ૨૪૫૭/૫૮

વિક્રમ સંવત : ૧૯૮૭-૮૮

પુસ્તક : ૨૯

સર્વ :

વિષય-પરિચય.

૧ મંગલ પ્રાર્થના. (પદ)...	...સં. વેલ્લયંદ ધનજી.	૧
૨ જિનેન્દ્ર સ્તવ. (પદ)ન્યાય૦ મુનિ દિંમાંશુવિજયજી.	૨
૩ નૂતન વર્ષનું મંગળમય વિધાન. ... (સભા.)	૪
૪ મનનું રહસ્ય અને તેનું નિયંત્રણ. (વિઠ્ઠલદાસ મૂં શાહ)	૧૪
૫ સંપાદકનું કર્તવ્ય.(ગાંધી.)	૧૯
૬ એક ઐતિહાસિક પત્ર.(ભોળીલાલ સંડેસરા.)	૨૩
૭ સંસ્કારિત મન.(દેસાઈ કસ્તુરચંદ હેમચંદ)	૨૫
૮ સ્વીકાર અને સમાલાચના.	૨૭

પર્યુષણ પર્વમાં થતાં મહાવીર જન્મ મહોત્સવ માટે એક સગવડ.

અમારા સંભળવામાં આવ્યું છે કે કેટલાક ગામમાં ઘોડીઆ પારણા નહીં હોવાથી પર્યુષણ પર્વમાં મહાવીર જન્મ મહોત્સવ થતો નથી, તેથી તેનો પ્રચાર કરવા માટે આ સભાના એક આગેવાન સભાસદ તરફથી રૂપાના ઘોડીઆ પારણા શેઠ ગિરધરલાલ આણંદજી તથા શા. દામોદરદાસ ગોવીંદજીની દેખરેખ નીચે તૈયાર કરાવી જે ગામના સંધને જરૂર હશે તેને અમુક શરતે સગવડ કરી આપવામાં આવશે. માટે રૂપરૂ મળી ખુલાસો કરી જવો અને જરૂર જણાય તો પત્રવ્યવહાર આ સભાના સીરનામે કરવો.

“ અમારું સાહિત્ય પ્રકાશન ખાતું. ”

નીચેના ગ્રંથો તૈયાર છે અને છપાય છે.

સંસ્કૃત ગ્રંથો. (થોડા વખતમાં પ્રગટ થશે.)

- ૧ વૃહતકલ્પ પીઠિકા. ૨ કર્મગ્રંથચાર દેવેન્દ્રસૂરિકૃત ટીકા સાથે.
- ૩ વિલાસવર્ધકહા. (અષ્ટાંશ ભાષામાં)

ગુજરાતી ભાષાંતરના ગ્રંથો.

- ૧ સુકૃતસાગર—પેથડકુમાર ચરિત્ર (ઇતિહાસિક ગ્રંથ) તૈયાર છે. ૧-૦-૦
- ૨ ધર્મપરિક્ષા—ધર્મનું સ્વરૂપ કથાઓ સહિત. (છપાય છે).
- ૩ શ્રીપ્રભાવક ચરિત્ર—અનેક મહાન આચાર્યશ્રીના ઇતિહાસિક દૃષ્ટિએ જીવન વૃત્તાંત તૈયાર થાય છે.
- ૪ શ્રી મહાવીર ચરિત્ર—(પ્રાચીન ગ્રંથ ઉપરથી.) પ્રેસમાં છે.
- ૫ શ્રી સુરસુંદરી સતી ચરિત્ર—અતિ રસમય ચરિત્ર. (લખાય છે).

નં. ૧ તૈયાર છે. બાકીના છપાય છે, યોગ્ય છે.

નં. ૨ અને નં. ૪ માં આર્થિક સહાયની અપેક્ષા છે. સહાય આપનાર બંધુની ઇચ્છા પ્રમાણે સફળ કરવામાં આવશે. આ સભા તરફથી પ્રગટ થતાં દરેક ગ્રંથના કાગળો, ટાઇપો, આઇડીંગ એ તમામ ઉંચા પ્રકારના થતાં હોવાથી દરેક ગ્રંથોની સુંદરતા માટે લાઇફ મેમ્બરો અને વીઝીટરો વગેરે બંધુઓએ સંતોષ બતાવેલ છે.

ભાવનગર ધી “ આનંદ ” પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં—શાહ ગુલામચંદ લલુભાઈએ છાપ્યું.

આજના અંકનો વધારો.

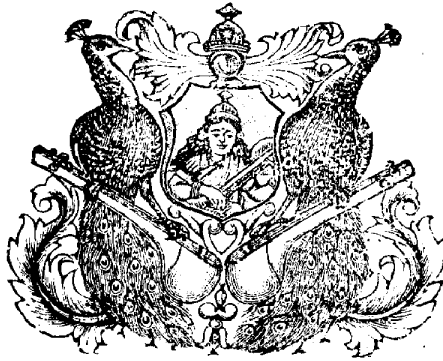
શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા-ભાવનગર

તરફથી

પ્રકટ થયેલ ગ્રંથોનું

(જેમાં સંસ્કૃત, માગધી, ગુજરાતી ભાષાના તથા જૈન
ઐતિહાસિક વિગેરે છે.)

સૂચીપત્ર.

આત્મ સંવત ૩૩

વીર સંવત ૨૪૫૫

વીક્રમ સંવત ૧૯૮૫

સને ૧૯૨૯

શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા-ભાવનગર.

(સંસ્કૃત માગધી અને મૂળ ટીકાના ગ્રંથો.)

+૧ શ્રી સમવસરણુ રતવઃ ... ૦-૧-૦	૨૫ ચેતોદ્ધૃતમ્ ... ૦-૪-૦
+૨ ક્ષુલ્લક ભવાવસિ પ્રકરણમ્ ... ૦-૧-૦	+૨૬ શ્રી પર્થુપણા પર્વાષ્ટાન્નિકા
+૩ શ્રી લોકનાલિકાત્રિશિકા ... ૦-૨-૦	વ્યાખ્યાનમ્ ... ૦-૬-૦
+૪ શ્રી યોનિસ્તવઃ ... ૦-૧-૦	+૨૭ ચંપકમાલા કથા ... ૦-૬-૦
+૫ શ્રી કાલસમ્પતિદ્રાલિધાન પ્રકરણમ્ ૦-૧-૬	+૨૮ સમ્યક્ત્વ કૌમુદી ... ૦-૧૨-૦
+૬ દેહ સ્થિતિ રતવઃ ... ૦-૧-૦	+૨૯ શ્રાદ્ધ ગુણવિવરણમ્ ... ૧-૦-૦
+૭ શ્રી સિદ્ધહંડિકા ... ૦-૧-૦	+૩૦ વસ રતન પ્રકરણમ્ ... ૦-૧૨-૦
+૮ શ્રી કાયસ્થિતિ સ્તોત્રાલિધાન	+૩૧ શ્રી કદમ્બમ્ સુભોધિકા ... ૦-૦-૦
પ્રકરણમ્ ... ૦-૨-૦	+૩૨ ઉત્તરાધ્યયનમૂત્ર ... ૫-૦-૦
+૯ શ્રી ભાવપ્રકરણમ્ ... ૦-૨-૦	+૩૩ ઉપદેશ સમ્પતિકા ... ૦-૧૩-૦
+૧૦ નવતત્ત્વભાષ્ય ... ૦-૧૨-૦	+૩૪ કુમારપાળ પ્રબન્ધ ... ૧-૦-૦
+૧૧ વિચાર પંચાશિકા ... ૦-૨-૦	+૩૫ શ્રી વ્યાચારોપદેશ ... ૦-૩-૦
+૧૨ બધેષ્ટ પદ્મત્રિશિકા ... ૦-૨-૦	+૩૬ શ્રી રોહિણી-અશોકચંદ્ર કથા ૦-૨-૦
+૧૩ પરમાણુ ખન્ડ પદ્મત્રિશિકા—	+૩૭ ગુરુ ગુણ પદ્મ ત્રિશત પદ્મત્રિશિકા
પુદ્ગલ પદ્મત્રિશિકા-નગોદ પદ્મ	કુલકમ્ ... ૦-૧૦-૦
ત્રિશિકા ... ૦-૩-૦	+૩૮ શ્રી જ્ઞાનસાર મૂત્રમ્ ... ૧-૪-૦
+૧૪ સાવચૂરિકા આવક્રમતલંગ	૩૯ સમયસાર પ્રકરણમ્ ... ૦-૧૦-૦
પ્રકરણમ્ ... ૦-૨-૦	+૪૦ સુકૃત સાગર ... ૦-૧૨-૦
+૧૫ દેવ વન્દન-ગુરુવન્દન-પ્રત્યાખ્યાન	+૪૧ ધૃમ્ભિક કથા ... ૦-૨-૦
ભાષ્યત્રયમ્ ... ૦-૫-૦	૪૨ પ્રતિમા શતકમ્ ... ૦-૮-૦
૧૬ સિદ્ધ પંચાશિકા ... ૦-૨-૦	+૪૩ ધન્ય કથાનકમ્ ... ૦-૨-૦
૧૭ અન્નાય ઉચ્ચ કુલકમ્ ... ૦-૨-૦	+૪૪ ચતુર્વિંશતિ જિનસ્તુતિ સંગ્રહ ૦-૬-૦
૧૮ વિચાર સમ્પતિકા ... ૦-૩-૦	+૪૫ રોહિણી-કથાનકમ્ ... ૦-૨-૦
૧૯ અદ્યપ અહુત્વગર્ભિત શ્રી મહાવીર	+૪૬ લઘુલેખ સમાસ પ્રકરણમ્ ... ૧-૦-૦
રતવનમ્ ... ૦-૨-૦	+૪૭ ખડ્ગસંગ્રહણી ... ૨-૮-૦
૨૦ પંચસૂત્રમ્ ... ૦-૬-૦	+૪૮ શ્રાદ્ધ વિધિ ... ૨-૮-૦
૨૧ શ્રી જમ્બૂદ્વિપ ચરિતમ્ ... ૦-૪-૦	+૪૯ પદ્મ દર્શન સમુચ્ચયઃ ... ૩-૦-૦
૨૨ શ્રી રતનપાલ નૃપકથાનકમ્ ... ૦-૫-૦	+૫૦ પંચ સંગ્રહ ... ૩-૮-૦
૨૩ સૂક્ષ્મ રતનાવલી ... ૦-૪-૦	૫૧ સુકૃત સંકીર્તનમ્ ... ૦-૮-૦
૨૪ મેઘદૂત સમર્યા લેખઃ ... ૦-૪-૦	+૫૨ સદીકાશ્વતારઃપ્રાચીનાઃકર્મગ્રન્થા ૨-૮-૦

+ આ નીશાનીવાળા પુસ્તકો સીલકે નથી.

+૫૩ સમ્બોધ સમતિ: ૦-૧૦-૦	૬૭ ધર્મ પરીક્ષા ૧-૦-૦
+૫૪ કુવલયમાલા કથા ૧-૮-૦	૬૮ સમતિશત સ્થાન પ્રકરણમ્... ૧-૦-૦
૫૫ સામાચારી પ્રકરણ આરાધક વિ- રાધકચતુર્થ ગી પ્રકરણમ્... ૦-૮-૦	૬૯ એષ્ઠ વાંદણ મહાભાસં ... ૧-૧૨-૦
૫૬ કર્ણા વજ્રાયુદ્ધ નાટકમ્ ... ૦-૪-૦	૭૦ પ્રશ્ન પદ્ધતિનામા ગ્રન્થ: ... ૦-૨-૦
+૫૭ કુમારપાળ ચરિત્ર મહાકાવ્યમ્ ૦-૮-૦	+૭૧ શ્રી કલ્પસૂત્રમ્ કિરણાવલી ... ૦-૦-૦
૫૮ મહાતીર્થ ચરિયં ૧-૦-૦	૭૨ યોગદર્શન તથા યોગવિશિષ્ટા ૧-૮-૦
૫૯ કોમુદી ભગવાનન્દમ્... .. ૦-૬-૦	૭૩ મંડલ પ્રકરણં
૬૦ પ્રભુદ્વંરોહિણિયમ્ ૦-૫-૦	૭૪ દેવેન્દ્ર નરકેન્દ્ર પ્રકરણમ્ ... ૦-૧૨-૦
૬૧ ધર્મબુદ્ધયમ્... .. ૦-૪-૦	૭૫ ચન્દ્રવીરશુભા-વનધર્મ-સિદ્ધ- દત્તકપિત્ર-સુમુખ નૃપાદિમિત્ર ચતુષ્ક-કથા ચતુષ્ટયમ્ ... ૦-૧૧-૦
૬૨ પંચનિર્ગમ્યપ્રજ્ઞાપનોપાંગ તૃતીય પદ સંગ્રહણી પ્રકરણ ... ૦-૬-૦	૭૬ જૈન મેઘદુતમ્ ૨-૦-૦
૬૩ રણસેહરી કહા ૦-૬-૦	૭૭ શ્રાવકધર્મ વિધિ પ્રકરણ ... ૦-૮-૦
૬૪ સિદ્ધ પ્રાભુત્વ સટીકમ્ ... ૦-૧૦-૦	૭૮ ગુરુતત્ત્વ વિનિશ્ચય: ૩-૦-૦
૬૫ દાનપ્રદીપ ૨-૦-૦	૭૯ ચતુર્વિંશતિ-“ઐદ્રસ્તુતિ” ... ૦-૪-૦
૬૬ બધહેતુદય ત્રિભંગી પ્રકરણ ૦-૧૦-૦	વસુદેવ હીડી. ભાગ ૧ લો... ૭૫૫ છે.

(વગર નંબરના)

૧ સુસહ ચરિત્ર ૦-૨-૦	+૭ સાધુ આચર્યક ક્રિયાના સૂત્રો ભેટ.
+૨ જલ્પ મંજરી... .. ૦-૨-૦	૮ નયોપદેશ ૧-૦-૦
+૩ સુદેશના ચરિત્ર (પ્રથમભાગ) ૦-૬-૦	૯ શ્રીપાળ ચરિત્ર ૦-૪-૦
૪ અનુત્તરોત્તરવાદ ચત્ર... .. ૦-૬-૦	૧૦ ગાંગેય ભંગ પ્રકરણ ૦-૪-૦
૫ નળ દમયંતી નળ ભેટ.	૧૧ મૃગાંક ચરિત્ર... .. ૦-૪-૦
+૬ જૈન વૃત્ત ક્રિયા વિધિ. ભેટ.	

પ્રવર્તક શ્રી કાંતિવિજયજી જૈન ઐતિહાસિક ગ્રંથો.

+૧ વિગ્નપ્રિતિ ત્રિવેણી ૧-૦-૦	૫ દ્રોપદી સ્વયંવરમ્ ૦-૪-૦
+૨ કૃપાસાગર કોષ ૧-૦-૦	૬ પ્રાચીન જૈન લેખ સંગ્રહ ભાગ ૨ જો ૩-૮-૦
+૩ શત્રુજય તીર્થોદ્ધાર પ્રબંધ... ૦-૧૦-૦	૭ જૈન ઐતિહાસિક ગૂર્જર કાવ્ય સંચય. ૨-૧૨-૦
+૪ પ્રાચીન જૈન લેખ સંગ્રહ ભાગ ૧ લો. ૧-૦-૦.	

+ આ નીશાનીવાળા પુસ્તકો સીલકે નથી.

ગુજરાતી ભાષાના-ભાષાંતર વિગેરેના ગ્રંથો.

૧ શ્રી જ્ઞેન તત્વાદર્શ ૫-૦-૦	૨૯ શ્રી સમ્યક્ત્વ સ્વરૂપ સ્તવ. ... ૦-૪-૦
૨ શ્રી નવતત્વનો સુંદરબોધ. ... ૦-૧૦-૦	+૩૦ શ્રી શ્રાદ્ધગુણ વિવરણ ભાષાંતર ૨-૦-૦
+૩ દેવસિરાઇ પ્રતિક્રમણ સૂત્રાર્થ ૦-૩-૦	૩૧ શ્રી ચંપકમાળા ચરિત્ર ... ૦-૮-૦
૪ શ્રી જીવવિચાર વૃત્તિ ૦-૬-૦	+૩૨ કુમારપાળ ચરિત્ર ૦-૬-૦
+૫ શ્રી અજ્ઞાનતિમિર ભાસ્કર ... ૨-૮-૦	૩૩ સમ્યક્ત્વ કૌમુદી ભાષાંતર ... ૧-૦-૦
+૬ શ્રી જ્ઞેનધર્મ વિષયિક પ્રશ્નોત્તર ૦-૮-૦	૩૪ શ્રી પ્રકરણ પુષ્પમાળા ...
+૭ વિવિધ પૂજા સંગ્રહ ૧-૮-૦	(દ્વિતીય પુષ્પ) ૦-૮-૦
૮ શ્રી દંડક વૃત્તિ... .. ૦-૮-૦	+૩૫ શ્રી અનુયોગદ્વાર સૂત્ર... .. ૦-૫-૦
૯ શ્રી નયમાર્ગ દર્શક ૦-૧૨-૦	૩૬ શ્રી અધ્યાત્મમત પરિક્ષા ... ૦-૪-૦
૧૦ હંસ વિનોદ ૦-૧૨-૦	૩૭ શ્રી ગુરુ ગુણમાળા ૦-૬-૦
+૧૧ વિવિધ પૂજાસંગ્રહ બીજી આવૃત્તિ ૧-૮-૦	૩૮ શ્રી શત્રુંજય તીર્થ સ્તવનાવલી. ૦-૫-૦
૧૨ કુમાર વિહાર શતક ૧-૮-૦	+૩૯ શ્રી આત્મ કાન્તિ પ્રકાશ ... ૦-૪-૦
૧૩ શ્રી જ્ઞેન ધર્મ વિષયિક પ્રશ્નોત્તર	૪૦ શ્રી જ્ઞાનામૃત કાવ્યકુંજ ... ૦-૮-૦
બીજી આવૃત્તિ... .. ૦-૮-૦	+૪૧ શ્રી દેવભક્તિમાળા પ્રકરણ ... ૧-૦-૦
૧૪ શ્રી જ્ઞેન તત્ત્વસાર મુળ તથા	૪૨ શ્રી ઉપદેશ સમતિકા ૧-૦-૦
ભાષાંતર. ૦-૬-૦	૪૩ શ્રી સંબોધ સમતિકા ૧-૦-૦
+૧૫ ,, ભાષાંતર ૦-૨-૦	૪૪ શ્રી પંચ પરમેષ્ઠિ ગુણ રત્નમાળા ૧-૮-૦
૧૬ શ્રી આત્મ વલ્લભ જ્ઞેન ...	૪૫ સુમુખનૃપાદિ ધર્મ પ્રભાવકાની
સ્તવનાવલી ૦-૬-૦	કથા. ૧-૩-૦
૧૭ શ્રી મોક્ષપદ સોપાન ૦-૧૨-૦	૪૬ શ્રી નેમનાથ પ્રભુનું ચરિત્ર ... ૨-૦-૦
૧૮ ધર્મ બીન્દુ ગ્રંથ આવૃત્તિ બીજી ૨-૦-૦	૪૭ શ્રી સુપાર્શ્વનાથ ચરિત્ર ભા. ૧લો ૨-૦-૦
૧૯ શ્રી પ્રશ્નોત્તર પુષ્પમાળા ... ૦-૧૪-૦	૪૮ આદર્શ જ્ઞેન સ્ત્રી રત્નો ... ૧-૦-૦
+૨૦ ધ્યાન વિચાર ૦-૩-૦	૪૯ શ્રી સુપાર્શ્વનાથ ચરિત્ર ભા. ૨જો ૨-૮-૦
૨૧ શ્રી શ્રાવક કલ્પતરુ ૦-૬-૦	૫૦ શ્રીદાનપ્રદીપ... .. ૩-૦-૦
૨૨ શ્રી આત્મપ્રબોધ ભાષાંતર ... ૨-૮-૦	૫૧ શ્રીનવપદ છ પૂજા (અર્થ સહિત) ૧-૪-૦
+૨૩ શ્રી આત્મોન્નતિ ૦-૧૦-૦	૫૨ કાવ્ય સુધાકર ૨-૮-૦
+૨૪ શ્રી પ્રકરણ પુષ્પમાળા ... ૦-૬-૦	૫૩ શ્રી આચાર્યપદેશ ૦-૮-૦
૨૫ શ્રી જંજુસ્વામિ ચરિત્ર ... ૦-૮-૦	૫૪ ધર્મરત્ન પ્રકરણ ૧-૩-૦
૨૬ જ્ઞેન ગ્રંથ ગાદડ. ૧-૦-૦	૫૫ શ્રી ગંધ પ્રતિક્રમણ સૂત્ર (અર્થ
૨૭ શ્રી નવાણું પ્રકારી પૂજા ...	સહિત) ૧-૧૨-૦
(અર્થ સહિત) ૨-૮-૦	૫૬ શ્રી આત્મવિશુદ્ધિ ૦-૬-૦
૨૮ શ્રી તપોરાત્ન મહોદધિ ભા. ૧-૨. ૧-૦-૦	

+ આ નિશાનીવાળા પુસ્તકો શીલીકમાં નથી.

૫

૫૭ કુમારપાળ પ્રતિબોધ...	૩-૧૨-૦	૬૦ શ્રી વિમલનાથ ચરિત્ર ...	૧-૧૨-૦
૫૮ જૈન નરરત્ન “ભામાશાહ”...	૨-૮-૦	શ્રી પ્રભાવક ચરિત્ર ...	છપાય છે.
૫૯ આત્માનંદ સમાની લાખણીરીનું		શ્રી ચંદ્રપ્રભુ ચરિત્ર ...	”
અક્ષરાનુક્રમ લીસ્ટ....	૦-૧૪-૦	શ્રી મહાવીર સ્વામિ ચરિત્ર...	”

અન્ય ગ્રન્થો.

તત્ત્વનિર્ણય પ્રાસાદ...	૧૦-૦-૦	ચૈત્યવંદન ચોવીશી ...	૦-૬-૦
અભયકુમાર ચરિત્ર ભા. ૧ ભા.	૨-૪-૦	પ્રાણપ્રેમ પુષ્પમાળા
અભયકુમાર ચરિત્ર ભા. ૨ જો.	૩-૦-૦	ધર્મ અને જીવન ...	૦-૩-૦
સંજાયમાળા ભાગ ૧ થી ૪ દરેકના...	૨-૮-૦	મહિલા મહોદય ભા. ૧-૨ દરેકના	૨-૮-૦
કર્મગ્રંથ દ્વિતી ભા. ૧ ભા. (દ્વિતી)	૧-૪-૦	જૈન મહાભારત સચિત્ર...	૬-૦-૦
સદર ભા. ૨ જો. (,,)	૦-૧૨-૦	રાજકુમારી સુદર્શના...	૩-૦-૦
સદર ભા. ૩ જો. (,,)	૦-૮-૦	મલયા સુદરી ...	૨-૮-૦
સદર ભા. ૪ થો. (,,)	૨-૦-૦	શ્રીપાળ રાજનો રાસ (સાર્થ સચિત્ર)	૨-૦-૦
દંડક ...	(,,)	સમ્મેતશિખર ચિત્રાવલી ...	૨-૮-૦
વિતરાગ રતોત્ર ...	(,,)	ઉત્તમ કુમાર (સચિત્ર)	૧-૪-૦
સન્ન્યસ સન્નિભવ ...	૪-૦-૦	ના રચન્દ્ર જ્યોતિષ ...	૩-૦-૦
સિદ્ધાંત મુક્તાવલી ...	૦-૧૦-૦	ભદ્રાપાદ સંહિતા ...	૨-૦-૦
જૈનભાગ ...	૦-૮-૦	વિવેક વિલાસ (સચિત્ર)	૩-૦-૦
વિમલ વિનોદ ...	૦-૧૦-૦	સમરાદિત્ય કેવળી ચરિત્ર ...	૫-૦-૦
વિશેષ નિર્ણય ...	૦-૪-૦	પૂજા સંગ્રહ સચિત્ર ભા. ૧ થી ૭	૫-૦-૦
અવિદ્યા અધિકાર માર્ગડ ...	૦-૪-૦	નવપદ જોળી વિધિ...	૦-૧૨-૦
શ્રી નવપદ જૂળ શ્રી ગંભીર વિ કૃત	૦-૨-૦	નવપદ મંડળની જૂળી ...	૦-૪-૦
પૂજાસંગ્રહ શાસ્ત્રી વિન્યાનંદ સૂરિ-		સિદ્ધચક્રના યંત્રની જૂળી ...	૦-૨-૦
વિજયવલ્લભસૂરિ-શ્રીહંસવિ. મ. કૃત. ૧-૪-૦		ચૌદ રાજલોક પૂજા ...	૦-૧-૦
આત્મવલ્લભ પૂજા સંગ્રહ ...	૧-૮-૦	સમ્યક્ત્વ દર્શન પૂજા...	૦-૧-૦
સત્તરબેદી પૂજા (હારમોનીયમ નોટી-		પંચપ્રતિકમણુ સૂત્ર, શુજરાતી ...	૦-૧૦-૦
સન સારીગમ સાથે...	૮-૪-૦	(,,) શાસ્ત્રી ...	૦-૧૦-૦
જૈનસતી રત્નો (સચિત્ર)	૧-૪-૦	દેવરીરાષ્ટ્ર પ્રતિકમણુ, શુજરાતી	૦-૪-૦
જૈનગીતા ...	૧-૦-૦	(,,) શાસ્ત્રી ...	૮-૪-૦
પ્રમેય રત્ન કોષ ...	૦-૮-૦		

૬

સુંદર ફોટોઓ (છબીઓ).

મુનિમહારાજઓના દરેક સાધુઓની છબીઓ તથા તીર્થોના રંગીન નકશા અને ફોટા.

તથા કલકત્તાવાળા નયમલ ચાંડલીયા ફોટોગ્રાફરે હાલમાં એવા વિવિધ રંગોથી તૈયાર કરેલા સુંદર, મનોહર અને આકર્ષક ફોટાઓ બહાર પાડ્યા છે.

શ્રી કેસરીયાજી મહારાજ	૧૫+૨૦	૦-૮-૦
શ્રી ચંદ્રગુપ્તના સાગ સ્વપ્ન (સમજણ સહિત) ,,		૦-૮-૦
મધુ બિંદુ	,,	૦-૬-૦
પરલેશ્યા	,,	૦-૬-૦
શ્રી જીનદત્તસુરિજી-(દાદાસાહેબ) ,,	,,	૦-૬-૦
પાવાપુરીનું જીન મંદિર	૧૨+૨૦	૦-૪-૦

પુના ચિત્રશાળા પ્રેસની રંગીન છબીઓ.

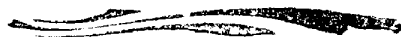
શ્રી ગૌતમસ્વામીજી મહારાજ	૧૫+૨૦	૦-૧૦-૦
શ્રી મહાવીરસ્વામી ભગવાન	૧૫+૨૦	૦-૮-૦

સૂચના—સિવાય અમારે ત્યાં જૈનધર્મનાં તમામ ગ્રંથો, જેવા કે-શાહ બીમશી માણેક મુંબઈ, શાહ મેઘજી હીરજી-મુંબઈ, શ્રી જૈનધર્મ પ્રસારક સમાજ-જૈન ઓરીસ-ભાવનગર શેઠ દેવચંદ લાલભાઈ પુસ્તકોદ્ધાર ફંડ-મુંબઈ, શાહ હીરાલાલ હંસરાજ-ગમનગર, સહોત અમૃતલાલ અમરચંદ-પાલીતાણા, શ્રી જૈન સસ્તી વાંચનમાળા-ભાવનગર, નયમલ ચાંડલીયા ફોટોગ્રાફર-કલકત્તા. વિગેરે પુસ્તકો પ્રકટકર્તાના તમામ પુસ્તકો, તેમજ અન્યના પુસ્તકો, નકશાઓ, અને મુનિરાજ તથા તીર્થોના તેમજ શ્રી તીર્થંકર ભગવાન તથા શ્રીગૌતમસ્વામીના ફોટોગ્રાફ (છબીઓ) અમારે ત્યાંથી મળશે. નજી જ્ઞાનઆતામાં જાય છે, જેથી મંગાવનારને તે પણ લાભ થાય છે.

લખો:-શ્રી જૈન આત્માનંદ સમા-

ભાવનગર.

લાઇફ મેમ્બર.

દાઢપણુ સ્વેતાંમ્બર મૂર્તિપૂજક જૈન આ સભામાં સભાસદ તરીકે દાખલ થઇ શકે છે.

એક સાથે રૂ ૫૦૦) આપનાર ગૃહસ્થ આ સભાના પેટ્રન (માનવંતા મુરખ્ખી) થઇ શકશે.

એક સાથે રૂ ૧૦૦) આપનાર પહેલા વર્ગના લાઇફ મેમ્બર થઇ શકશે.

એક સાથે રૂ ૫૦) આપનાર બીજા વર્ગના લાઇફ મેમ્બર થઇ શકશે.

જૈન લાઇબ્રેરી, શાળા કે સંસ્થા મેમ્બર તરીકે રજીસ્ટર્ડ થવા માગે તો રૂ ૫૦) ભરવાથી બીજા વર્ગના લાઇફ મેમ્બરોના હક્કો ભોગવી શકશે.

પહેલા વર્ગના લાઇફ મેમ્બરોને સભા તરફથી પ્રગટ થતા પુસ્તકની એક એક નકલ તથા આત્માનંદ પ્રકાશ માસિક તેમની જીંદગી સુધી બેટર આપવામાં આવશે.

બીજા વર્ગના લાઇફ મેમ્બરોને સભા તરફથી પ્રકાશિત થતા બે રૂપીયાની કિંમત સુધીના દરેક ગ્રંથની એક એક નકલ બેટર આપવામાં આવશે, તેમજ આત્માનંદપ્રકાશ માસિક પણ તેમની જીંદગી સુધી બેટર મળશે.

આત્માનંદ પ્રકાશ.

ઉપરોક્ત માસિક સભા તરફથી છત્રીશ વર્ષથી પ્રકટ થાય છે. તેમાં ધાર્મિક, ઐતિહાસિક, સામાજિક અને નૈતિક ઉપરાંત સ્ત્રી કેળવણી અને વિદ્યાર્થી વિભાગ વાંચનના લેખો પણ આવે છે, કે જેથી સ્ત્રી જાતિનું ગૌરવ તેમનું માતા તરીકેનું સ્થાન અને બાળકોને ઉત્તમ સંસ્કાર કેમ આપી શકાય ? તે તથા સમાજની હાલિ ઉન્નતિમાં સ્ત્રીઓ અને વિદ્યાર્થીઓ કેમ આદર્શ અને તે માટે ઉત્તમ લેખો આપવામાં આવે છે. જેથી વાંચન માટે સમાજની રૂચી વધતા તે માટે અનેક પ્રશંસાના પત્રો આવેલ છે. મંગાવી ખાત્રી કરો !

વાર્ષિક લવાજમ રૂ ૧-૪-૦૦ વાર્ષિક બેટનું સુંદર દળદાર પુસ્તક તથા પંચાંગ બેટર આપવામાં આવે છે.

પુસ્તક પ્રકાશન ખાતું.

આ સભા તરફથી આજે ત્રીશ વર્ષથી ચાલુ છે. અમારા તરફથી પ્રકટ થતા ગુજરાતી સંસ્કૃત, માગધી, હિંદી વિગેરે પુસ્તકોની સાહિત્યરસીક સાક્ષરો મુક્તકંઠ પ્રશંસા કરે છે, જેથી તેનો લાભ લેવા ન ચુકશો, નફો જ્ઞાનખાતામાં જાય છે. સીરીઝ સિવાયના અન્ય ગ્રંથો પડત કિંમતે આપવામાં આવે છે.

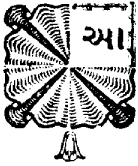
લખો:—

શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા—ભાવનગર.

તમારું નામ અમર કરવું હોય તો

આટલું

વાંચી નિર્ણય કરી લ્યો.

જગતમાં જન્મ તે મરણ પ્રત્યેક પ્રાણીને માટે સર્જાયેલ છે. જ્યારે મનુષ્યોને પરમાત્માએ જ્ઞાન અને બુદ્ધિ આપેલ હોવાથી તે પોતાના માટે અનેરો માર્ગ શોધી કાઢે છે. જેથી તમારે આ જીવનમાં તમારું નામ અમર રાખવું હોય. જ્ઞાનભક્તિ કરવી હોય જૈન સાહિત્ય સેવા કરી જ્ઞાન ઉપાર્જન કરવું હોય તો નીચેની યોજના વાંચી, વિચારી આજેજ આપ નિર્ણય કરો. અને આપના નામની અંથમાળા પ્રસિદ્ધ કરાવી તે અમૃદ્ધ લાભ મેળવો.

યોજના.

જે ગૃહસ્થ યોજામાં યોજા રૂ. ૧૦૦૦) એક હજાર આ સભાને આપે તેમના નામથી અંથમાળા (સીરીઝ) (અથો) આ સભાએ દરેક વખતે નીચેની શરતે પ્રકટ કરવા.

૨ સીરીઝનો પ્રથમ અંથ છપાવવાને માટે વધારેમાં વધારે રૂ. ૧૦૦૦) સુધી આ સભાએ ખર્ચવા.

૪ અમુક સંખ્યામાં જાહેર લાઇબ્રેરી કે લાંડર તેમજ સાધુ સાધ્વી મહારાજ વગેરેને આ સિરિઝના અથો સભાના નિયમ મુજબ જે જે ભેટ અપાય તે તે ' સિરિઝવાદાની વતી સભા મારફત ભેટ ' એવી ચીટી છપાવી પુસ્તક ઉપર ચોડી ભેટ મોકલવામાં આવશે.

૭ તે સીરીઝની છપાતી દરેક છુટ્ટી પચીસ કોપી જે ગૃહસ્થના તરફથી આ અંથમાળા સીરીઝ છપાય તેમને ભેટ આપવામાં આવશે.

૮ તે સીરીઝના પ્રથમ અડધા અથો ખપી ગયા હોય તે સમયે ઉપજેલી તે રકમના પ્રમાણમાં તે ગૃહસ્થના નામથી બીજો અંથ (સિરિઝનો) સભાએ છપાવવો શરૂ કરવો; એજ ક્રમ સાચવી સિરિઝના બીજા અથો સભાએ નિરંતર છપાવવા.

૧૦ અંથમાળાના પ્રથમના એકજ અંથમાં સીરીઝવાળા ગૃહસ્થનું 'દુંકું' જીવનચરિત્ર, ફોટોગ્રાફ અને અર્પણ પત્રિકા તેમની ઇચ્છાનુસાર (એકજવાર) આપવામાં આવશે.

નીચેના પ્રમાણેના મહાશયોના નામથી અંથમાળાઓ પ્રકટ થઇ ચુકી છે.

૧ શેઠ આણંદજી પુરૂષોત્તમદાસ.	૨ વોરા હડીચંદ ઝવેરચંદ
૩ શ્રીમાન સુખસાગરજી મહારાજ	૪ શ્રીમાન આચાર્યશ્રી બુદ્ધિસાગરજી મહારાજ
૫ વકીલ હરીચંદ નયુભાઇ	૬ શ્રી આત્મવદલાલ અંથમાળા
૭ શેઠ નાગરદાસભાઇ પુરૂષોત્તમદાસ રાણપુર.	૮ શેઠ ઝવેરભાઇ ભાઇચંદ
૯ શાહ મગનલાલ ગોધવજી	૧૦ શેઠ અમરચંદ હરજીવનદાસ
૧૧ શેઠ દીપચંદ ગાંડાભાઇ	

ઉપરના મહાશયોએ પોતાની લક્ષ્મીને સદ્વ્યય કર્યો છે. આપ પણ વિચારી તે રસ્તે ચાલવા પ્રયત્નશીલ થઇ સાહિત્યના ક્ષેત્રમાં આપનું નામ અમર કરશો. તેમ ઇચ્છીએ છીએ.

લખ્યો:—શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા.—ભાવનગર.

આનંદ પ્રી. પ્રેસ—ભાવનગર.

卐	—	{ ॐ श्री ॐ }	—	卐
<h1 style="margin: 0;">आत्मानन्द प्रकाश.</h1> <h2 style="margin: 0;">॥ वन्दे वीरम् ॥</h2> <p style="margin: 0;"> औचित्यादुचितप्रवृत्तिरूपत्वात् । वृत्तयुक्तस्यागुव्रतमहाव्रतसम- न्वितस्य । वचनाज्जिनप्रणीतात् । तत्त्वचिन्तनं जीवादिपदार्थसार्थ- पर्यालोचनम् । मैत्र्यादिसारं मैत्रीप्रमोदकरुणामाध्यध्यप्रधानं सत्त्वा- दिषु विषयेषु । अध्यात्मं योगविशेषं । अतोऽध्यात्मात् । पापक्षयो ज्ञानावरणादि क्लिष्टकर्मप्रलयः । सत्त्वं वीर्योत्कर्षः । शीलं चित्तसमाधिः । ज्ञानं च वस्त्ववबोधरूपम् । शाश्वतमप्रतिघाति शुद्धं स्वतेजोवत् । अनु- भवसंसिद्धं स्वसंवेदनप्रत्यक्षं तद्वृत्तम् । अमृतं पीयूषम् । स्फुटं भवति । योगविन्दु—श्री हरिभद्रसूरि. </p>				
卐	—	{ ॐ श्री ॐ }	—	卐

पुस्तक २९ } वीर सं. २४९७. आवण्ण. आत्म सं. ३६. { अंक १ लो.

॥ ॐ ॥

प्रारंभ.

प्रातःस्मरण.—

सूत्र.

॥ ॐ तत् सत् परमात्मने नमः ॥

मंगल-प्रार्थना.—

(प्रस्ताति.)

(राम लज्जे प्राणीआ-ओ याव.)

जयवन्त वीर जिनेंद्रने, प्रारंभमां प्रणुमो सहु;
 “जाणु सल जग उपजेण्णी,” ज्ञान गौरव सहुहु.—जय० १
 “जे अरम स्थापक तीर्थना” लवतरणु यान लवाग्धिमां;
 अज्ञान तिभिर विनाश कर, लगवान सार्थ समष्टिमां.—जय० २
 निष्काम बन्धु-नाथ साथे, पिता पूज्य पवित्र ओ;
 गुरु राय साथ्या जगत जनना, ओधी गुण गरिष्ठ ओ.—जय० ३

૨

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ.

સન્માર્ગ દર્શક પરમ યોગી, વિવિધ યોગ વિશેષથી;
 સદ્જ્ઞાન-દર્શન-ચરણ શુદ્ધિ, પરમ પ્રભુ ઉપદેશથી.—જય૦ ૪
 “ અતિ હર્ષ સહ આ વર્ષમાં, સેવા અને સદ્ગોષથી”
 આર્યત્વ આવિર્ભાવ પામે, સંસ્કૃતિ સંયોગથી.—જય૦ ૫
 “ મતભેદ થાય અભેદ બ્રાતૃ—ભાવના પ્રકટે ” અને;
 રટતા વિભુવરવીર સાચો—કર્મયોગી એ અને.—જય૦ ૬
 નિયત-નિર્દેશ.— (હરિગીત.)

(૧)

સદ્ દેવ-ગુરૂ અને ધર્મની સાત્વિકતા સમજાવતુ,
 ચૈતન્ય—જડની વિવિધરૂપે વહેંચણી બતાવતુ;
 માર્ગાનુસારી અગર વ્રતધર સર્વને અપનાવતુ.
 સમ્યક્ત્વ દૃઢતર કાજ લોગી ભાવના પલટાવતુ.

(૨)

જડ વાસનાના પ્રખર સમયે આત્મ રસ રેલાવતુ,
 જનહિત આદિ પ્રશ્નના ઉકેલને ઉપજાવતુ;
 “ આન્દોલનો આત્મિક આનંદના સદા પ્રકટાવતુ,”
 આશીષ આત્માનંદની સૌજન્ય રંગ જમાવતુ.

ૐ શાન્તિ: !

(વેલચંદ્ર ધનજી.)

—❀❀❀—

જિનેન્દ્ર સ્તવ:

રચયિતા ગ્યાયતીર્થ મુનિ દ્વિમાંશુચિન્નય: (‘અનેકાન્તો’)

૧

અનન્તસૌન્દર્ય ! જિનેન્દ્રચન્દ્ર, ! તમઃ પ્રણાશિશ્વ ! મુયોગિમુંદદ ! ।
 યદા તદા ત્વં મમ દૃષ્ટિમાર્ગ—મુપૈષિ મુદ્, સા વદિતું ન શક્યા ॥

૧ શ્લોકેઽસ્મિન્ રૂપકાનુપ્રાસાલંકારૌ । ૨ હર્ષદ ! ।

जिनेन्द्र स्तव.

3

२

जिनेन्द्रैरूपस्तु जिनेन्द्र एव जिनाऽऽस्यतुल्यं च जिर्नास्यमेव ।
नभोनिभं स्यान्नभएव नान्य—देतादृशां नहमुपमानवस्तु ॥

३

सद्भक्तपूज्यपादौघं पैङ्कशोषयशस्वते ।
सच्चित्ताऽऽकाशकौशाय नमोऽस्तु जिर्नभास्वते ॥

४

पूज्यानामपि पूज्यं हि व्रतेष्वग्रेसरं तथा ।
दानेष्वपि बृहदानं ब्रह्मचर्यं समस्ति यत् ॥

५

धर्मकीर्तिशिवानां यत् प्रौढपुष्टिप्रकारकम् ।
ब्रह्मचर्यं भजध्वं तद् बाग्भटेनापि भाषितम् ॥

६

दयादानक्षमाधर्मा भक्तिमंत्रादयः पुनः ।
ब्रह्मचर्याद्विना विश्वे न सिध्यन्ति सतामपि ॥

७

न दुष्करं दुष्करकार्यसाधनं, न दुष्करं दुष्करकष्टमर्षणम् ।
वह्नौ प्रवेशोऽपि न दुष्करः स्मृतो, ब्रह्मव्रतं दुःकरदुःकरं त्वहो ॥ (!)

इत्यो शान्तिः ३

३ जिनतुल्य, अत्रा नन्ययालंकारः । ४ जिनमुखं । ५ जिनपदो क्रमौ, सूर्यपक्षे
किरणा, ६ कर्दमः, पापं च, । ७ प्रकाशकाय । ८ भास्वानिव जिनः, जिन एव भास्वान् वा तस्मै॥
अत्र वृत्तेरूपकमुपमाबालङ्कृतिः अन्त्यानुप्रासादिकाश्वशद्वालङ्कारा जाप्रति ॥ १ बाग्भटकृतेऽष्ट ब्रह्मस्ये
ग्रन्थे । २ सहनं ।

નૂતન વર્ષનું મંગલમય વિધાન.

પ્રકાશનો પ્રવેશ.

આત્મ જ્યોતિના ઉજ્જવલ કિરણો વડે જૈનદર્શનનાં ઉચ્ચ તત્ત્વોદારા પાશ્ચાત્ય વિજ્ઞાનવાદ (science) પ્રતિ આધ્યાત્મિક પ્રકાશ પ્રસારતું, સંસારી જીવોને સત્કર્મ અને દુષ્કર્મનું ભાન અર્પતું, મનુષ્યોના આત્માના ગુણસ્થાનકની પ્રગતિને માપતું, તત્વાર્થશ્રદ્ધાન સદ્જ્ઞાન અને વિરતીરૂપ ત્રિપુટીનો સુંદર સંયોગ જન્માવતું, સકલ સૃષ્ટિના અનંત પદાર્થોમાંથી આત્મા-હું ને શોધી કાઢી ઓળખાવતું અને કર્મોના કતોલતો અને ભોક્તા હું છું એ પ્રકારે સ્વાવલંબન પૂર્વક, પુરૂષાર્થ પરાયણ થવાની જાગૃતિ અર્પતું “આત્માનંદ પ્રકાશ” આજે ૨૯ મા વર્ષમાં પ્રવેશ કરે છે.

કાલ અને જીવન.

પ્રાણીમાત્રને પોતપોતાના જુદા જગત હોય છે; એકજ સૃષ્ટિ ઉપર વિહરવા છતાં, એક જ સૂર્યની હુંકરતળે વસવા છતાં અને એકજ પ્રકારના અન્નવડે સ્થૂળ દેહનો નિર્વોહ કર્યે જતાં છતાં પ્રત્યેક જીવને પોતાનું સાચું વિશ્વ નિરાળું હોય છે; અને તે જીવના તારતમ્ય અનુસાર રચાયેલ હોય છે; સ્થૂળ સૃષ્ટિ ઉપર પણ જીવની દૃષ્ટિમર્યાદાને લઇને તેનું જગત નાનું મોટું હોય છે તેવીજ રીતે આધ્યાત્મિક સૃષ્ટિ સંબંધમાં તો એ લકીકત તે કરતાં પણ અનેક ગુણ સત્ય છે; આત્માનંદ પ્રકાશની પત્રસૃષ્ટિ કાગળ અને અક્ષરો રૂપે સ્થૂળ સૃષ્ટિ ગણાય પરંતુ આધ્યાત્મિક દૃષ્ટિએ ભાવના સૃષ્ટિમાં રચનાત્મક રીતે (Constructively) પોતાના વાંચનનો જે જે સાર ભાગ જે જે મનુષ્યોને હૃદય-સ્પર્શી બનાવ્યો છે, તેની ગણના કરતાં તેના આધ્યાત્મિક જીવનનું માપ થઇ શકે છે. કાલ અનાદિ અનંત છે પરંતુ સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન અને ચારિત્ર કાઠિનું જીવન વ્યક્તિની દ્રષ્ટિએ સાદિ અનંત છે; આવા આધ્યાત્મિક જીવનની આદિ પ્રકટાવવા અને કાલ અને જીવનનો એ રીતે સમન્વય સાધવા “આત્માનંદ પ્રકાશ” ધીમી પણ મક્કમ પ્રગતિ કરી રહ્યું છે.

સંજ્ઞાનો ઉપનય.

૨૯ ની સંજ્ઞા (term) ચોવીશમા ચરમ તીર્થંકર શ્રી વીર પરમાત્માએ પ્રજોધેલ કાલ-સ્વભાવ-નિયતિ-ઉદ્ગમ અને કર્મરૂપ પાંચ કારણો વડે પ્રત્યેક આધ્યાત્મિક તેમજ વ્યાવહારિક કાર્યની સિદ્ધિ સૂચવે છે. આ પાંચ કારણોમાંથી ગમે તે સંજ્ઞામાં એક મુખ્ય હોય પરંતુ ચાર ગૌણપણે કાર્યસિદ્ધિના કારણો રૂપે હોય છે જ; પ્રત્યેક લેખોના વાંચનમાં પણ ઉદ્ગમની સાથે પ્રત્યેક આત્માના કર્મો-ભવિત્યતા વિગેરે ઉપર પણ સફળતા નિર્દીશતાનો મુખ્ય આધાર છે; પરંતુ ખાસ કરીને પ્રત્યેક આત્માએ ઉદ્ગમને મુખ્ય કરીને શ્રી વીર પરમાત્માએ પ્રજોધેલ સાધ્ય તરફ પ્રગતિમાન થવું જોઇએ; જેથી પ્રબળ

નૂતન વર્ષનું મંગલમય વિધાન.

૫

ઉદ્ધમ પુરુષાર્થ આગળ ભવિતવ્યતા વિગેરે કારણો અવશ્ય ગૌણ બની જતાં યોગદર્શનની પરિભાષા પ્રમાણે “ સંયમાદિવૈકલ્પ જ્ઞાન ” પ્રાપ્ત થતાં અંતરાત્મ અવસ્થામાં આગળ વધતાં વધતાં પરમાત્મપદમાં સ્થિર થવાનો સમય અવશ્ય આવી પહોંચે છે. પરંતુ શ્રીમદ્ વ્યાનંદધનજીના કથનાનુસાર નિર્દભપણે ‘ આત્માર્પણ ’ થાય તોજ ઇષ્ટસિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. વીર પરમાત્માની શુભ સંજ્ઞાની સાથે પાંચ કારણોના સરવાળારૂપી સમન્વય સાધવું આત્માનંદ પ્રકાશ ” ઉત્તરકાલીન મંગલમય વિચારોથી નૂતન વર્ષમાં પ્રવેશતાં ગૌરવયુક્ત અભિનંદન લે છે.

ગત વર્ષનાં સંસ્મરણો.

ગત વર્ષમાં દીક્ષાના પ્રશ્ને જૈન સમાજમાં મોટો કોલાહલ મચાવી મુકયો છે; જૈનોને યંગમેન્સ સોસાયટી અને જૈન કોન્ફરન્સ એ એ મુખ્ય વિભાગોમાં વિભક્ત કરી દીધા છે. જ્યારથી દેડકાં પ્રકરણ, આસ્તિક નાસ્તિકતા વ્યક્તિગત આક્ષેપો, દીક્ષાના રથળ કાળ, વ્યક્તિ તરફ અધિકારનો ઉપયોગ, વિગેરે સર્વ વસ્તુઓએ સાધુ સાધુઓમાં તેમજ ગૃહસ્થોમાં પણ એવો પક્ષભેદ જમાવી દીધો છે કે જાણે વીરશાસન અને જૈન તથા જૈન યુવક મંડળ પત્રિકા અને જૈન યુવક સંઘ પત્રિકા વિગેરે પરસ્પર વિરોધી મંતવ્યવાળા પત્રોએ યુદ્ધના મોરચા માંડ્યા હોય અને ગમે તેવી સત્ય હકીકતનું પણ પરસ્પર ખંડન પ્રત્યેક અઠવાડીયે ચાલુજ હોય તેવા દેખાવો થઈ રહ્યા છે; આ બધું જૈન સમાજની અધોગતિનું પ્રત્યક્ષ ચિન્હ છે; અને તે કલેશરૂપી દાવાનળનું પરિણામ જૈન સમાજ શરીરનો કેટલી હદ સુધી હ્રાસ કરશે તે કાળના ગર્ભમાં છુપાયેલું હોય કહી શકાય તેમ નથી. પૂજ્યપાદ મુનિરાજ શ્રી વિજય વલ્લભસૂરિજી તેમના પોતાના તરફથી ‘ પ્રત્યાઘાત ’ નહિ કરવા છતાં વારંવાર વીરશાસન તરફથી અનેક આક્ષેપો મુકાતા જાય છે છતાં તેઓએ અભૂતપૂર્વ શાંતતા ધ્રુવણ કરી છે. પન્યાસજી શ્રી રામવિજયજીએ-જે દીક્ષાના પ્રશ્ને આટલો બધો જૈન સમાજમાં ખળભળાટ મચાવી મુકયો છે તેને-ધ્યાનમાં લઈ-વિદ્વાનો સદુપયોગ કરવા મંડનાત્મક શૈલિ ધ્રુવણ કરી દેશકાળભાવનો વિચાર કરી ઉચિત આકારમાં બનતી તાકીદે સમેટી લેવો જોઈએ; તો જ જે ગંભીર પરિસ્થિતિના તેઓ નિયામક ગણાય છે તે પરિસ્થિતિને પોતાનેજ હાથે સુધારી શકશે અને એ રીતે જૈન સમાજની અવનતિને ખાળી રાખવાનો સુંદર યશ છેવટે પણ સંપાદન કરી શકશે પરંતુ કલેશ નિવારણ કરવાની આ ભાવના તેમના હૃદયમાં તેમજ તેમને અનુસરનારા વર્ગમાં આવે અને સહૃદય તેમની પ્રેરક થાય તોજ બની શકે. બીજી તરફ યુવક સંઘ પત્રિકા વિગેરે તમામ પત્રોએ પણ ખામોશ પકડવી જોઈએ; અને જૈન સમાજની અખંડ એકતા ઉભય પક્ષોના સમન્વયથી (Compromise) કેમ પ્રાપ્ત થાય તેને માટે બનતી ત્વરાએ પ્રયત્ન કરવો જોઈએ; અમારી નમ્ર માન્યતા પ્રમાણે દીક્ષાના પ્રશ્ને નિર્ણયાત્મક સ્વરૂપમાં મુકવા માટે તે પ્રશ્નવાળા ઉભયપક્ષે તટસ્થ મહાન્ વ્યક્તિ શ્રી વિજયનેમિસૂરીધરજી પાસે જવું જોઈએ અને તેઓશ્રીના મારફત જે નિર્ણય આવે તે ઉભય પક્ષોએ મંજુર રાખી એકતા સાધવી જોઈએ; જેથી અનેક મનુષ્યોને દુર્ધ્યાનનું નિમિત્ત બંધ થાય અને જૈન

સમાજ અખંડ એકતાથી પ્રગતિનાં રચનાત્મક કાર્યો કરવા તત્પર થાય. અમે પં. રામ-વિજયજીને એક વિશેષ વિનંતિ એ કરીએ છીએ કે ત્યાં પાટણમાં બિરાજતા વયોવૃદ્ધ પ્ર૦ કાંતિવિજયજી મહારાજ ઉપર આદરેષો નહિ કરતાં સાથે રૂબરૂમાં સ્વયમેવ પ્રેમપૂર્વક અને સન્માન પૂર્વક મળી એક સ્થાને અને તેમના અને પૂ. મુ. હંસવિજયજી મહારાજ દ્વારા પૂ. વલ્લભસૂરિ સાથે હૃદયશુદ્ધિ પૂર્વક સંગઠિત થાઓ. એથી પૂ. સહગત આચાર્ય શ્રી આત્મારામજી મહારાજના પરિવારની અખંડતાનો લાભ મેળવવા સાથે જૈન સમાજના પક્ષ-ભેદવાળા યુદ્ધ મોરચા અંધ થવાના નિમિત્તભૂત થશે; અને ભવિષ્યના જૈન સમાજના વારસોમાં કલેશના સંસ્કારો પડતા અટકશે અને એ રીતે અભૂતપૂર્વ શ્રેય સાધી શકાશે; હવે પત્ર સૃષ્ટિની રણભૂમિમાં લડતો ઘણી થઈ ગઈ છે; માટે પં. શ્રી રામવિજયજી તરફની અમારી વિનંતિ નિષ્ફલ નહિ જ નીવડે તેવી આશા રાખીએ છીએ. એ રીતે દીક્ષા પ્રશ્નોનો નિવેડો (Judgement) મેળવ્યા પછી ‘સાધુ સન્મેલનની’ તાત્કાલિક આવશ્યકતા અમે જોઈએ છીએ.

હાલમાં વડોદરાની ધારાસભામાં દીક્ષાને અંગે સાધુઓ માટે તેમજ મદદગાર માટે સગ્ન અને દંડની શિક્ષાઓ ધારાસ્પે થવાનો સમય આવી પહોંચ્યો છે; તે દેશ-કાળ-ક્ષેત્ર અને ભાવ ઉપર દષ્ટિ રાખવા સૂચવે છે. જેથી દીક્ષાના પ્રશ્નો ઉચિત રીતે નીકાલ કરી નાંખવામાં જ શાસનની શોભા છે તેમજ સંપત્તિ એકાગ્રતા છે. સન્મેલનમાં જૈન ધર્મના સિદ્ધાંતોને ક્ષતિ ન પહોંચે તેવી રીતે એકંદરે તમામ ધાર્મિક વિવાદાસ્પદ પ્રશ્નોનો વ્યવહાર ઉકેલ થઈ જવો જોઈએ.

ગત વર્ષનાં સંસ્મરણોમાં અમદાવાદમાં પોશ વહી ૧૩ ના રોજ શ્રી દેશવિરતિ ધર્મો-રાધક સમાજ તરફથી જૈન સાહિત્ય પ્રદર્શન ‘ખુલ્લું મુકાયું હતું’; પ્રસ્તુત પ્રદર્શનનો પ્રયત્ન અમુક અંશે સફળ થયો હતો. તાડપત્રો, કેરીને લખાએલ ગ્રંથો, સુંદર ચિત્રો, શ્રીયુત જ્ઞ માણેકલાલભાઈનું સોના-ચાંદીનું દેવમંદિર, ઇદ્રધ્વજ વિગેરે દર્શ્યો હતા; પરંતુ આ દર્શ્યો એ પ્રદર્શન માત્ર નહિ બનતાં તેની પાછળ સાહિત્યની મહત્તા, જૈન ઇતિહાસ અને જૈનેતર જગતમાં જૈન દર્શનની ગૌરવતા ઐતિહાસિક દષ્ટિએ સિદ્ધ કરવા હજી અનેક સમગ્ર પ્રયત્નો ગ્રહણ કરવામાં આવે ત્યારે જૈન સાહિત્ય પ્રદર્શનની વાસ્તવિક સાર્થકતા સિદ્ધ થઈ શકે.

પવિત્ર તીર્થોધિરાજ શ્રી શત્રુંજયની છેલ્લા થયેલા ઉદ્ધારની ચારસોમી વર્ષગાંઠ પ્રત્યેક સ્થળે અપૂર્વપણે ઉજવાઈ છે. જૈન સમાજ માટે તે અપૂર્વ મહોત્સવનો દિવસ હતો અને દર્શન પ્રલાવનાનું મુખ્ય નિમિત્ત હતું.

ગત વર્ષમાં જૈન સમાજની ભવિષ્યકાળની ઉન્નતિ માટેનું એક મહત્ કાર્ય ખાસ નોંધવા લાયક છે. ભારતના વિશ્વવિખ્યાત મહાકવિ અને તત્ત્વચિંતક શ્રી રવીંદ્રનાથ ટાગોરે ખંગાલમાં સ્થાપેલા. શાંતિનિકેતન નામના જગતપ્રસિદ્ધ, આશ્રમ કે જેમાં જગતના સર્વ ધર્મો અને દર્શનોના અભ્યાસીઓ માટે સ્થાપિત કરેલ વિશ્વભારતી નામની સંસ્થા છે એ સંસ્થામાં જૈન સંસ્કૃત પ્રાકૃત ઐતિહાસિક વૈજ્ઞાનિક તુલનાત્મક જ્ઞાનાભ્યાસ માટેનો

નૂતન વર્ષનું મંગલમય વિધાન.

૭

વિશિષ્ટ પ્રબંધ થવા માટે તેમજ જૈન આગમ કથા-વાક્યમય સ્થાપત્ય ગ્રંથભંડાર વિગેરેનો અભ્યાસ કરી જૈન ધર્મને જગતના ધર્મોની હરોળમાં વિશાળ ધર્મ તરીકે ખડો કરવા માટે જૈન નરરત્ન બાબુ સાહેબ બહાદુરસિંહજી સિંઘીએ ઉદારતા પૂર્વક એ લાખની આર્થિક સહાય આપવાથી તેમજ શ્રી જિનવિજયજી જેવા યોગ્ય અધ્યાપકની પ્રાપ્તિ થવાથી ભવિષ્યમાં જૈન વિદ્યાધ્યયન માટે ઉત્તમ જ્ઞાનપીઠ પ્રતિષ્ઠિત થયેલ છે.

કલકત્તામાં ગત જેઠ માસમાં જૈન ઉપાશ્રયવાળા મકાનમાં (શ્રી યશોવિજયજી જૈન ગુરુકુળ સંસ્થાપક સ્વર્ગવાસી મુનિશ્રી ચારિત્રવિજયજી કચ્છીના સુશિષ્યો) મુનિરાજશ્રી દર્શનવિજયજી જ્ઞાનવિજયજી તથા ન્યાયવિજયજીના સદ્ગુપ્તેશથી ઉપાશ્રય સાથે જિનાલયની જરૂરીઆત ધણી વખત જોઈ હતી-તે પ્રતિષ્ઠા થયેલ છે. કલકત્તા જેવા હિંદુસ્તાનના ભૂતકાળના પાટનગરમાં આ ઉત્સવ અલૌકિક રીતે સફળ થયો છે. ઉપરોક્ત મુનિ ત્રિપુટી કોઇ પણ વાદવિવાદમાં નિરર્થક નહિ પડતાં રચનાત્મક રીતે જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રની ઉન્નતિના કાર્યો કર્યે ખય છે. પુનામાં સાહિત્ય સન્મેલન પણ આ ત્રિપુટીએ જ પ્રથમ ફતેહમંદ રીતે પસાર કરાવ્યું હતું.

અહિંસાત્મક રીતે સ્વરાજ્ય મેળવવા ઉદ્ધુક્ત થયેલા અનેક જૈન બંધુઓએ જેલને મહેલ માની વધાવી લીધી હતી અને સ્વદેશ સેવક તરીકેની જૈનોની અગ્રગણ્ય સ્થિતિ સ્પષ્ટ કરી હતી.

પુનામાં ઉપધાન તપ, પૂજ્યપાદ શ્રી વિજયવલ્લભ સૂરિજીના ઉપદેશથી સંઘનો કલેશ દૂર થતાં કરવામાં આવ્યો હતો. તેમજ અંધેરીમાં પણ ઉપધાનવહનની પ્રશસ્ત ક્રિયા થઇ હતી તેની સહર્ષ નોંધ લઇએ છીએ.

મુંબઈમાં શેઠ મોહનલાલ હેમચંદ જવેરીએ સેવાકાર્ય માટે ફ્રી વાપરવા આપેલા મકાનમાં તેમજ બીજી રીતે કરેલ સહાયવડે કોંગ્રેસ ફ્રી હોસ્પિટલમાં-સરકાર તરફથી થયેલા લાકીઆર્જના ટાઇમે ધાયલ થયેલા અસહકારી રાષ્ટ્ર સેવકોની શુશ્રૂષા ધણીજ સુંદર વ્યવસ્થાથી અનેક જૈન બંધુઓ તરફથી તન મન ધનના ભોગે કરવામાં આવી હતી; જૈન સમાજ રાજકીય દષ્ટિબિંદુએ સેવાના કાર્યક્ષેત્રમાં આત્મભોગ (Self-sacrifice) માટે પ્રગતિમાન થઇ રહેલ છે તે માટે અત્યંત ખુશી થવા જેવું છે.

મહાવીર વિદ્યાલયને શેઠ મેઘજી સોજપાળ તરફથી ગત જુન માસથી ઉદારતા પૂર્વક મોટી રકમ અર્પણ કરવામાં આવી છે; તે શિક્ષણ સહાયક ફંડવડે ન્યાયતીર્થ અને વ્યાકરણ તીર્થની પરીક્ષાનો અભ્યાસ દાખલ કરવામાં આવેલ છે. જૈન શ્રીમતોના સમયાનુસારી કેળવણી (Education) તરફના દષ્ટિબિંદુ (Point of view) માટે અનેકશઃ ધન્યવાદ ઘટે છે.

જૈન સેનેટરી એસોસિએશન મુંબઈની આરોગ્ય પ્રચાર કમીટી તરફથી માતા તથા બાળકોનાં ભલાં માટે બાળહિત પત્રિકા નીકળી છે; પરંતુ સફરદુ કમીટીનો આ પ્રયત્ન હજી તદ્દન તે દિશામાં અલ્પ છે. આવી અનેક પત્રિકાઓનું આરોગ્ય સંબંધમાં વખતો-વખત પ્રકાશન થવું જરૂરી છે અને એ પ્રચારકાર્ય થાય ત્યારે જ જૈનોનું જીવન

૯

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ.

અત્યારે ડોક્ટરો અને દવાઓને પરાધીન થઇ રહ્યું છે તેમાં સમજપૂર્વક પલટો થઇ કુદરતી (Natural) જીવન જીવવાની તૈયારી જૈનસમાજમાં પ્રકટી શકે.

પાલીતાણા જૈન ગુરૂકુળમાં ગત વર્ષના દ્વિ અપાઠ માસમાં નવાં નવાં મકાનોનાં નામાભિધાન મહોત્સવનો મેળાવડો કરવામાં આવ્યો હતો પ્રસ્તુત ગુરૂકુળની સંસ્થાને મુનિ શ્રી ચારિત્રવિજયજી કચ્છીએ પાઠશાળાના આકારમાં જન્મ આપ્યા પછી તે સંસ્થાનો વિકાસ મુખ્ય અને ભાવનગરન કમીટીના કાર્યવાહકો અનેકગણો વધારી શક્યા છે. આ સંસ્થાની વ્યવહારિક તેમજ ધાર્મિક સંગીન ખીલવણી (Motive power) ના પરિણામે દોઢસો જેટલા વિદ્યાર્થીઓ લાભ લે છે; તેવી અન્ય સંસ્થા ભાગ્યેજ હશે. આ રીતે સંસ્થાના કાર્યવાહકો તન મન અને ધનનો ભોગ આપી ઉક્ત સંસ્થાની પ્રગતિ (evolution) કરી રહ્યા છે. આ વખતે મેળાવડાના પ્રમુખ શ્રીયુત રણછોડભાઈ રાયચંદ માતીચંદ ઝવેરીનું ભાષણ તેમજ શેઠ જીવણચંદ ધરમચંદનું ગુરૂકુળની કમીટીના પ્રમુખ તરીકેનું ભાષણ મનન કરવા લાયક ભવિષ્યકાલીન ઉચ્ચ ભાવનામય અને પ્રેરક શક્તિવાળું હતું. અનેક સ્થળે આવાં ગુરૂકુળો જૈન સમાજના ઉદ્ધારાર્થે સ્થાપવાની આવશ્યકતા ઉપર અમો સવિશેષ ભાર મુકીએ છીએ.

આ પ્રસંગે ગત વર્ષમાં ઉપાધ્યાય શ્રી સુમતિવિજયજી, પં. સુંદરવિજયજી તથા પં. માતીવિજયજી વિગેરે સદ્ગુરૂઓનો સ્વર્ગવાસ તથા આ સભાના અંગજૂત સભાસદો વહોરા ગીરધરભાઈ ગોરધનદાસ, દુર્લભજી કલ્યાણજી પારેખ, શા. ઝવેરચંદ મગનલાલ, સવચંદ છગનલાલ વિગેરેના મૃત્યુની દીલગીરી પુરસ્સર નોંધ લેવામાં આવે છે.

આપાઠ માસમાં શેઠ ગોવીંદજી ખુશાલનું આકસ્મિક રીતે વેરાવળના મુસલમાનો તરફથી છરીથી થયેલા ખુનથી થયેલું અવસાન એ ઘણી ખેદજનક ખીના છે, જાહેર સંસ્થાઓના આગેવાન કાર્યકર્તા અને ગીરનારજી જીર્ણોદ્ધારમાં તન મન અને ધનથી અગ્ર ભાગ લેનારા તેઓ હતા. એમના મૃત્યુથી જૈન સમાજને એક જૈન રત્નની મોટી ખોટ પડી છે; ભવિતવ્યતા અળવાન છે, હિંદુત્વ જાળવવાની ખાતર મુસલમાનો તરફથી તેમનો ભોગ લેવાયો છે; સદ્ગતના આત્માને અમો શાંતિ પ્રચ્છીએ છીએ.

પ્રસ્તુત માસિકે ગતવર્ષમાં ગદ્ય અને પદ્ય લેખો મળીને લગભગ સડસઠ લેખો આપેલા છે. તેમાં ૨૩ પદ્ય લેખો છે અને ૪૪ ગદ્ય લેખો છે. પદ્ય લેખો માં લગભગ આઠ લેખો સંઘવી ચેલચંદ ધનજીના છે. જેઓની કવિતાઓ હૃદયશુદ્ધન અને સંઘ્યાતરંગ વિગેરે રસિક સમયોચિત કાવ્યની ઉત્પાદક અને પ્રોત્સાહક છે. રા. છગનલાલ નહાનચંદ નાણાવટીનાં કાવ્યો પણ સુંદર અને લાલિત્યથી ભરપૂર છે. અને ‘અન્નેડ’ ની કવિતામાં તો ધીમંત અને સૌભાગ્યવંત વિગેરેનો ઠીક મેળ સાધ્યો છે. રા. અભિલાષીના તથા રા. ઝવેરચંદ છગનલાલનાં પદ્યો વૈરાગ્ય અને અભ્યાસને ઉત્તેજનારાં છે; સદ્ગત આ. શ્રી અજિતસાગર-સૂરિ કે જેઓ શ્રી ભાષાંતરકાર તથા સ્વયંવહ (Automatic) કવિ તરિકે

નૂતન વર્ષનું મંગલમય વિધાન.

૯

સુપ્રસિદ્ધ હતા. તેમણે શ્રી હૈમચંદ્રાચાર્ય ગુણવર્ણન કાવ્યરૂપે કરેલું તે પણ પદ્યવિભાગ તરીકે ગતવર્ષમાં આવેલું છે. ન્યાયતીર્થ મુ. હિમાંશુવિજયજી અનેકાંતીએ સંસ્કૃત પદ્યોમાં બ્રહ્મચર્ય વ્રત, તથા પ્રભુઓની સ્તુતિઓ અલંકાર-બદ્ધ ભાષામાં ગ્રંથિત કરીને મુકેલી છે; જે સંસ્કૃત ભાષાના પરિચિતોને ખાસ કરીને આનંદ આપવા ભક્તિરસ નીપજાવે છે. રા.કસ્તુરચંદ હૈમચંદ દેસાઈએ પાંચ જિનરાજની સ્તુતિનો કાવ્યરૂપે સંગ્રહ આપેલો તે સ્તુતિના મૂળ ઉત્પાદકમાં કાવ્યરસિકતા અને બાળકોને સરલતાથી બોધપ્રદતા અર્થી શકે તેવી શૈલિ માલુમ પડે છે. ગદ્ય લેખોમાં મુનિરાજ શ્રી દર્શનવિજયજીના દસ લેખો તીર્થ-કર ચરિત્રના છે ને મૂળ સૂત્રના ભાષાંતર રૂપે હોવા છતા કલ્પસુબોધિકામાં આવેલ ચરિત્રો કરતાં વિશેષ પ્રાશ પાડે છે. તેમજ તેમનો ‘અસ્મિતા’નો લેખ આત્મસ્વાતંત્ર્યનું બોધપ્રદ શિક્ષણ આપે છે. પૂ. સન્મિત્ર કુપૂરવિજયજીના પાંચ લેખોએ પ્રસ્તુત માસિકને મુનિપ્રસાદીથી અલંકૃત કરેલું છે; અને સરલ શૈલિથી વૈરાગ્યમય શિક્ષણીય પ્રબંધની પૂર્તિ કરેલી છે. મુનિશ્રી જ્ઞાનવિજયજીએ મથુરાના કંકાલીટીલાનો ઐતિહાસિક લેખ આપી જૈન દર્શનની પ્રાચીનતા પુરવાર કરી છે; તેમજ પ્રાચીનતા અને ઇતિહાસમાં રસ લેનારને માટે સુંદર માર્ગદર્શક છે. એક મુનિશ્રીના ‘તમારી જાંઘળી તમે વાંચો’ વિગેરે ત્રણ લેખો આધ્યાત્મિક સૃષ્ટિમાં આત્મજાગૃતિ બંધી કરી વાચકોમાં વૈરાગ્ય પ્રકટાવી શકે છે. મુનિશ્રી જયંતવિજયજીએ ભગવાન મહાવીર સંબંધી બાળતોનો સંગ્રહ સંક્ષિપ્તમાં કરી ઐતિહાસિક સમજ (Historical reason) માટે ઠીક પ્રયાસ કર્યો છે. રા. વિકુલદાસ મૂળચંદ શાહના અગીઆર લેખો જેવા કે સેવાધર્મના મંત્રો તેમજ મનનું રહસ્ય અને તેનું નિયંત્રણ વિગેરે વ્યવહારમાં તેમજ આધ્યાત્મિક જીવનમાં ઉપયોગી છે; લેખોની ભાષા શૈલી સરલ અને સુંદર છે તેમજ રહસ્યથી ભરપૂર છે; શ્રીયુત શંકરલાલ ડાહ્યાભાઈ જેઓ પાલીતાણા જૈન ગુરૂકુળના સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ છે તેમના નયરેખાદર્શન, દ્રવ્યગુણ પર્યાયવિવરણ વિગેરે સાત લેખો સ્ફુલ્લના વિદ્યાર્થીઓને ખાસ કરીને ઉપયોગી છે. કેમકે નયો અને દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયની વિકટ સમસ્યાઓ સરલ ભાષામાં ઉતારી શક્યા છે. આ સભાના સેક્રેટરી ગાંધી વલ્લભદાસ ત્રિભુવનદાસના ‘સંગ્રાહક’ સ્વતઃ તરીકેના શત્રુંજયતીર્થોદ્ધાર પ્રબંધ તથા અધ્યાત્મનિરૂપણ પ્રશ્નોત્તર અને ભગવાન પાર્શ્વનાથજી, પંડિતવર્ય શ્રીવીરવિજયજી મહારાજ વિગેરે સોળ લેખોએ સિત્ત સિત્ત સંગ્રહમાંથી તીર્થ તેમજ તત્ત્વજ્ઞાન સંબંધી ઠીક અજવાળું પાડેલું છે. ત્રણ લેખો નૂતન વર્ષનું મંગલમય વિધાન વિગેરે માસિક કમીટી તરફથી આવેલા છે. મિ. નરેશભાઈ બી. શાહે જૈનો અને કેળવણી તથા વસ્તી પત્રકમાં જૈનોનો હિસ્સો વિગેરે બે લેખો આવેલા છે; જે કેળવણી અને જૈનોની

સંખ્યા સંબંધી પરિસ્થિતિ સ્પષ્ટ કરે છે. જ્ઞાતિ અને તેનો ઉદય સંબંધી શ્રીયુત કલ્યાણભાઈ દુર્લભજી ઝવેરી બી.એ. ના પાંચ લેખો છે. તેમાંનો કેટલોક ભાગ અર્ચાસ્પદ છે તેમજ કેટલોક ભાગ જ્ઞાતિઓએ એક સંખી વધારી અનુકૂળ તત્વોને સ્વીકારી અપનાવી લેવા ઘટે છે. રા. કસ્તુરચંદ હેમચંદ દેશાઈનો ભાવનાતું બળનો લેખ લેખક તરીકેની ભવિષ્યની કારકીર્દીનો કોલ આપે છે. આ સિવાય વર્તમાન સમાચારના સાત લેખો તથા સ્વીકાર અને સમાલોચનાના આઠ લેખો આવેલા છે, તે માસિક કમીટીએ આપેલા છે. ઉપરાંત પીઠ પૃષ્ઠ ઉપર ભિન્ન ભિન્ન સાક્ષરોના સદુપદેશજનક વચનો જુદા જુદા ગ્રંથોમાંથી રહસ્ય તરીકે તારણ કરીને બાર લેખો ભાઈ વિહ્વલદાસ શાહ તરફથી આપવામાં આવ્યા છે કે જે વાચક વર્ગના વિચારોને સન્માર્ગમાં પ્રેરક છે.

વિચારો કરતાં વર્તનની મહત્વતા.

જેટલાં નવો તેટલાં વચનો છે. પરંતુ એ વચનો કરતાં કર્તવ્યની કિમ્મત અનેક ગણી વધે છે. દાન, શીલ, તપ અને ભાવ રૂપ ચતુર્વિધ ધર્મમાં દાનની પ્રાથમિકતા સેવા ધર્મની મુખ્યતાને અંગે છે; મતલબ કે વિચારો કરતાં કર્તવ્ય કરવાનો સમય આવી પહોંચ્યો છે, તે સમયે નીચેના પ્રશ્નો પ્રત્યેક મનુષ્યે પોતાના આત્માને પુછી લઇ અંતઃકરણનો ઉત્તર મેળવી લેવો જોઈએ અને કર્તવ્ય પરાયણ થઇ જવું જોઈએ, એ પ્રશ્નો તે આ છે; મનુષ્ય જીવનતું કર્તવ્ય શું હોઈ શકે? પશુ કોટિ કરતાં આપણી પ્રવૃત્તિ ઉચ્ચ છે કે કેમ? વ્યવહારમાં અર્થ અને કામ (Desire) ની પાછળ ધર્મનું બળ છે કે કેમ? ધર્મ અને તેના પાલનની પાછળ આત્મબળ (Spiritual power) ની પ્રગતિ કેટલી છે? વિલાસ ભાવના અને ઇચ્છાઓ પ્રથમ કરતાં વધે છે કે ઘટે છે? ક્રોધ માન માયા અને લોભનું બળ મંદ પડતું જાય છે કે વેગવાન થતું જાય છે? જૈન દર્શનની વિશુદ્ધ ક્રિયાઓનું પાલન કરવામાં અવકાશ કેટલો લેવાય છે? પરમાત્માની ભક્તિદ્વારા આત્માની પ્રસન્નતા પ્રકટે છે? આ સર્વ પ્રશ્નો આ વર્ષને પ્રાંતે વિચારી તેમાંથી મન વચન અને શરીરના બળવડે આચાર (Practice) માં મુકી જગત ઉપર મનુષ્ય અને જૈન તરીકેના જન્મની સાર્થકતા કરવા સૂચવીએ છીએ.

જૈન સમાજને સૂચના.

જૈન દર્શન કે જેને વારસામાં તત્ત્વાર્થ સૂત્ર જેવાં ગ્રંથોનું તત્ત્વજ્ઞાન અને કર્મગ્રંથ જેવા અતિ સૂક્ષ્મ અને તલસ્પર્શી વિભાગ મળ્યા છે તેની અખંડતા (wholesomeness) અને વિશાળતા (Comprehensiveness) નહીં જાળવી રાખતાં કલેશના નજીવા સાધનો ઉભા કરવા માટે દીક્ષા વિગેરે પ્રશ્નોને નિમિત્ત આપી આપણે આપણી મારફતે આપણું અધઃપતન કરવા બેઠા છીએ. પ્રસ્તુત સંક્રાંતિકાળ (Transition period) ચાલે છે; પૂર્વ અને પશ્ચિમની સંસ્કૃતિઓનું ઘર્ષણ ચાલુ છે; તેવા વખતે ન્હાની ન્હાની બાબતોમાં ભાગલા પાડવાની આપણી વૃત્તિઓએ ભવિષ્યમાં મોટામાં મોટી તુટીઓ ગણાશે;

નૂતન વર્ષનું મંગલમય વિધાન.

૧૧

જૈન સમાજ જે શુભ અને જગતને ઉપયોગી થવા માંગતો હોય તો પોતામાં ઘર કરી રહેલી જડતાને અને સંકુચિતતાને ત્યાગે અને પોતાના ધર્મમાં રહેલી વિશાળતાનું અંતરાવલોકન (Introspection) કરી એ વિશાળતાનું દર્શન માનવ સમાજને કેમ થાય તેને આચારમાં મુકવાનો પ્રયત્ન કરે; તેમજ અંદર અંદર ખરાબર સુગઠિત બની દેશકાળાનુસાર પોતાના ઉત્કર્ષના ઉપાય પોતે યોજે; જે જૈન દષ્ટિ જગતની વિકટ સમસ્યાઓ ઉકેલવામાં ઉપયોગી નીવડે તેમ છે તે દષ્ટિ આજે જૈન સમાજના અતિ ક્ષુદ્ર વિવાદમાં એટલી બધી મુંઝાણ પડી છે કે એક તરફ જગતના મહા પ્રશ્નો અને બીજી તરફ જૈન જગતના ગૃહવિવાદ મુકી સરખામણી કરીએ તો આપણે તુલના દષ્ટિ (Comparative point of view) ગુમાવી બેઠા છીએ અને જૈન દર્શન રૂપ અમૂલ્ય મહિનો કાચના કટકાતરીકે ઉપયોગ આપણે વર્ણુક શુદ્ધિ હોવા છતાં કરી રહ્યા છીએ. યંગમેન્સ સોસાયટી અને જૈન કોન્ફરન્સ ઉભય પક્ષે મળીને હાથોહાથ મીલાવવા નોંધ્યે અને રચનાત્મક કાર્ય (Constructive work) માં લાગી જવું નોંધ્યે.

જે કે અમો શ્રદ્ધાવાદી છીએ અને ઇચ્છીએ છીએ કે ઉભય પક્ષો સમ્મિલિત થઈ જૈન ધર્મની અખંડતા રૂપે સંપ્ર સાધશે જ અને તે શુભ દિવસ વહેલો આવે તેવી અધિષ્ઠાયક દેવ પાસે પ્રાર્થના કરીએ છીએ અને તેવી ઇચ્છા સાથે રચનાત્મક કાર્ય પ્રસ્તુત વર્ષને માટે નીચે પ્રમાણે જૈન સમાજ સમક્ષ સાદર ઉપસ્થિત કરીએ છીએ.

(૧) શ્રી મહાવીર ચરિત્ર, ઇતિહાસ સાહિત્ય અને વિજ્ઞાનની તુલનાત્મક દૃષ્ટિએ તમામ પ્રસંગો સાથે તૈયાર કરવાની આવશ્યકતા.

(૨) જૈન દર્શનનું તત્ત્વજ્ઞાન આધુનિક વિજ્ઞાનવાદ (science) સાથે અનેક રીતે ખંધોળસતું છે, તેનું પૃથક્કરણ કરી અત્યાર સુધીમાં થયેલી વિજ્ઞાનવાદની શોધ સાથે સમન્વય કરી ' વૈજ્ઞાનિક જૈનધર્મ ' ના પુસ્તકરૂપે તૈયાર કરવાની જરૂરીઆત.

(૩) સ્વપર રક્ષણ અર્થે તેમજ શરીરબળ અને મનોબળ (will power) ની તેમજ પ્રહ્લ્લચર્યની શરૂઆતથી જ મજબુતી અર્થે તૈયાર થવા વ્યાયામ-શાળાઓ સ્થળે સ્થળે સ્થાપવી.

(૪) જૈન સાહિત્ય પરિષદ જેવી સંસ્થા ઉભી કરી તેની નિયમિત બેઠકો ભરી જૈન સાહિત્યને વિપુલ પ્રમાણમાં-સમયને અનુકુલ રીતે-ભાષાના વાહનમાં તૈયાર કરાવવું.

(૫) જૈન કથાનુયોગમાં ભૂતકાળના ગૌરવનું ભાન કરાવતી ઐતિહાસિક નવલકથાઓ નૂતન પદ્ધતિપુરઃસર ક્રમશઃ પ્રસિદ્ધ કરાવવી.

(૬) જૈન શિક્ષણમાળા જેવી એકાદ હારમાળાની યોજના (Design) કરવી; જેમાં ધાર્મિક વિષયો શિક્ષણની છેલ્લામાં છેલ્લી પદ્ધતિએ શીખવવામાં

આવે; એની ચડ ઉતર એવી યોજના કરવામાં આવે કે નવ વર્ષની ઉમ્મરનું બાળક એ પુસ્તકોદ્ધારાજ જૈન ધર્મનું સંગીન જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી લે અને પૂરેપૂરું સદાચારવાળું બને.

(૭) જૈન ધાર્મિક જ્ઞાન સીરીઝ, ગુરૂકુળોમાં, બોર્ડીંગોમાં અને વિદ્યાલય તેમજ પાઠશાળાઓમાં એકજ કોર્સ તરીકે જુદી જુદી પદ્ધતિએ તૈયાર થાય અને તે અખિલ હિંદુસ્તાનમાં ‘ એક સીરીઝ ’ તરીકે પ્રચાર પામે, જેથી જુદે જુદે સ્થળે થતા જુદા જુદા અભ્યાસોથી થતી નકામી શક્તિઓનો વ્યય અટકે. (શ્રી એજ્યુકેશન બોર્ડને આ બાબત ધ્યાન પર લેવા સૂચના છે.)

(૮) કુદરતી ઉપચારો (Naturopathy) થી દરદી સારાં થઈ શકે તેવા સેનેટેરીયમની યોજના અને પત્રિકા પ્રચારની યોજના.

(૯) જ્ઞાનપંચમી જેવા પવિત્ર દિવસોએ જૈન સાહિત્યનાં પ્રદર્શનો યોજવાં.

આ રીતે અમો આશા રાખીએ છીએ કે જૈન સમાજ અખંડ અને અવિભક્ત બની સમાજના હિત માટે રચનાત્મક કાર્યોમાં તૈયાર થાય અને શાંતિ, સમાધાની, મૈત્રી અને કલ્યાણનો સંદેશ ઝીલે અને ઝીલાવે.

નવીન ભાવના અને લેખકોનો આભાર.

પ્રસ્તુત નવીન વર્ષમાં ધર્મજીવનમાં બળની પ્રગતિ થાય તેવી સુંદર શૈલિથી લેખો આપવા ઇચ્છા રાખેલી છે; કેળવણીની પ્રગતિ અને દેવગુરૂ ધર્મની શ્રદ્ધા વિશેષ પ્રમાણમાં પ્રકટી આત્માનુભવની ઝાંખી થાય તેવા હેતુપુરઃસર નવીન વર્ષમાં લેખો આવશે; આ અમારી ભાવનાની સફળતા સાક્ષર લેખકોના ઉપર નિભર છે.

પ્રાંતે પૂજ્ય મુનિશ્રી લેખકોનો તેમજ સાક્ષર ગૃહસ્થ લેખકોનો પ્રસ્તુત પત્ર સાથે સહાનુભૂતિ ધરાવનાર તરીકે આભાર માનીએ છીએ, તેમજ નવીન વર્ષમાં અમારી ભાવનાને વિશેષ બળ મળે તેવી વિચાર પ્રજ્વાલિકાને લાંબાવી જૈન સમાજને વિશેષ ઉપયોગી લેખો આપવા સાદર નિમંત્રીએ છીએ.

નવીન ભાવનામાં—કેટલાક અટપટા સંજોગો વચ્ચે—આ સભાની સ્થાપનાને પાંચીશ વર્ષો થઈ ગયા છતાં—દૈન્ય મહોત્સવ ઉજવવાનો સભાએ ઠરાવ કરેલ હોવા છતાં—ઉજવી શકાયો નથી; પરંતુ સભાના કાર્યવાહકો આ હકીકત વહેલી તકે લક્ષ્યમાં લેશે કે જેથી ગુરૂભક્તિ, જ્ઞાનોદ્ધાર, સાહિત્ય પ્રચાર અને સમાજસેવા વિગેરેનો સંપૂર્ણ હેવાલ તે નિમિત્તે પ્રકટ કરવાનું બનશે. વિવિધ સાહિત્ય પ્રચાર-પ્રકટન અને સરતું સાહિત્ય એ સભાનો ઉદ્દેશ ચાલુ રહેલ છે; અને એટલાજ માટે સીરીઝના ગ્રંથોની યોજના સભાએ કરેલ છે. પ્રાચીનતમ કથાનુચિતો ગ્રંથ વસુદેવલિહીના પ્રથમ ભાગનું પ્રકાશન થઈ ગયેલું છે; હવે બીજો ભાગ તેમજ અન્ય પ્રાચીન સાહિત્ય બનતી તાકીદે પ્રકટ કરવાની તૈયારી ચાલે છે.

આગામી શાંતિકાળની સદિચ્છા.

સમગ્ર હિંદુસ્તાનમાં સંક્રાંતિકાળના પ્રચંડ મોજાઓ વહેવાં લાગ્યાં છે; મહાત્મા ગાંધીજીએ અખિલ હિંદુસ્તાનને અહિંસાના સંદેશદ્વારા સત્યાગ્રહ અને સવિનય ભંગનું શિક્ષણ આપી ગત વર્ષમાં લાઠી, જેલ, વિગેરે ભોગો પ્રજાને મરજીઆતપણે હિંમતપૂર્વક અપાવી અખિલ હિંદુસ્તાનને સંગઠિત કરેલું છે; હવે તેઓશ્રી રાઉડ ટેબલ કોન્ફરન્સમાં હિંદુસ્તાન માટે સ્વતંત્રતાનું સત્ત્વ મેળવવા કેંગ્રેસ તરફથી વિલાયત જવા સ્ટીમરમાં ઉપડવાની તૈયારીમાં છે; એવા પ્રસંગે આપણે વિશ્વાસપૂર્વક આશા રાખીએ છીએ કે તેઓ હિંદુ-મુસલમાનોની એકસંપી મેળવી લઈ વિલાયતથી હિંદુસ્તાન માટે સ્વાતંત્ર્ય-સત્ત્વ લઈને સુખશાંતિપૂર્વક જલ્દી આવે. જેથી હિંદુસ્તાનની પ્રજાનું હૃદય સરકાર તરફ આજસુધીમાં જે હાલકલોલ થઈ રહેલું છે તે સ્થિર અને શાંત થાય, બેકારી ઘટે, આર્થિક પરિસ્થિતિ સુધરે અને હિંદુસ્તાન પોતાના પગ ઉપર ઉભું રહી ગૌરવપૂર્વક બીજા સ્વતંત્ર દેશોની હરોળમાં ઉભું રહે અને પોતે પોતાનું ચલાવી શકવા અનેક દૃષ્ટિગિંદુઓથી સમૃદ્ધ અને તેમજ શાંતિ-પૂર્વક ધર્મપાલન નિર્ભયપણે કરી શકે.

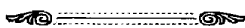
અંતિમ પ્રાર્થના.

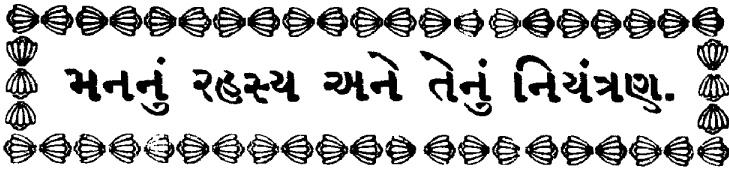
જીવન એ માત્ર કાલપ્રવાહમાં તણાતું કાષ્ટ નથી, પણ કાલને પણ વશમાં લેતું ચૈતન્ય શક્તિનો આવિર્ભાવ છે. તેથી જીવન એ Drift નહિં પણ art; તેમજ artificially પણ નહિં; અર્થાત્-ચૈતન્ય શક્તિથી પ્રકટ થતી એક સુંદર કળા હોવી જોઈએ. એ કળા પ્રત્યેક વાચક પ્રાપ્ત કરે-એ આશા સાથે ઉપસંહારમાં ૨૩ મા તીર્થંકર શ્રી પાર્શ્વનાથજી મહારાજ અને ઉપસર્ગ હરનારા તેમના અધિષ્ઠાયક પાર્શ્વચક્ષુનું મંગલમય સ્મરણ કરી નવીન વર્ષમાં તેઓ પ્રસ્તુત પત્રના વાંચકો માટે એવું સાહિત્ય ઉપજાવે કે જે વાંચકોના જીવનમાં રસપૂર્તિ કરે, નેત્રોમાં જ્ઞાનજ્યોતિ ભરે, બુદ્ધિમાં વિવેક પૂરે, હૃદયમાં શ્રદ્ધાનો ભંડાર ભરે, સમસ્ત જીવનની પરમાત્મા સાથે અભેદ એકાગ્રતા (Concentration) કરાવે અને મૂર્તિમાન આનંદ ઉત્પન્ન કરી નવચેતના પ્રકટાવે એ મંગલમય પ્રાર્થના સાથે નીચેનો સ્તુતિ શ્લોક આલેખી વિરમીએ છીએ.

મક્ત કામિત કલ્પદ્રુઃ પ્રત્યૂહ વ્યૂહ નાશનઃ ।

ત્રૈલોક્યાદૈતમાહાત્મ્યઃ શ્રી પાર્શ્વઃ પાતુ નઃ સદા ॥

ૐ શાંતિઃ

(ગતાંક ૫૪ ૨૯૮ થી ૩૦૩)

અનુ૦—વિકુલદાસ મૂ. શાહ.

અહંકાર મનનું બીજ છે અને બુદ્ધિ અહંકારનો આધાર છે. બુદ્ધિ વિ-
શિષ્ટ આત્મા જ અહંકાર છે.

સંયુક્ત સંકલ્પ અને પ્રજ્ઞા જ સાંખ્યદર્શન કહે છે કે બુદ્ધિનું સ્વરૂપ છે.

જેવી રીતે એક પાંજરામાં પુરેલો સિંહ તેના સળીયા તોડીને બહાર
નીકળી આવે છે તેવી રીતે જ્ઞાની પુરૂષ આ ભૌતિક શરીરરૂપી પાંજ-
રામાંથી સતત વિચાર (આત્મ-જ્ઞાસા) નિરંતર નિદિધ્યાસન તથા પ્રહ્ન-
ભાવના દ્વારા વિજય પ્રાપ્ત કરીને બહાર નીકળે છે.

એક વાર મન શરીરમાંથી નીકળી ગયું અને એક વર્ષ સુધી બહાર
રહીને પાછું આવી શરીરના બીજા અવયવોને પૂછવા લાગ્યું કે મારી વગર
તમે કેવી રીતે રહ્યા ? તેઓએ જવાબ આપ્યો કે જેવી રીતે એક બાળક
માનસિક શક્તિ વગર પ્રાણથી શ્વાસ લે છે, વાણીથી બોલે છે, તેનાથી જીવે છે,
કાનથી સાંભળે છે તેવી રીતે મનની ક્રિયાઓ પ્રાણાધીન છે. પ્રાણ અથવા
જીવનમાંથી જ સઘળું ઉત્પન્ન થાય છે.

ધ્યાનમાં વાસનાઓજ બાધક અને છે. બધી છુપી વાસનાઓને સંકલ્પ
તથા વિચારદ્વારા વશીભૂત કરવી જોઈએ.

કામ-વાસના અને તૃષ્ણા એ બેજ ધ્યાનમાં મહાન વિઘ્ન ઉપસ્થિત
કરનાર છે. તક મળતાં જ તેમાં આક્રમણ કરી બેસે છે. તેઓ સાધક ઉપર
વારંવાર ચઢાઈ કરે છે. મહાન પ્રયત્ન, વિચાર, આત્માનાત્મ વિવેક અને શુભ
ભાવના દ્વારા તેને નિર્મૂળ કરી નાંખવી જોઈએ.

ધ્યાનનાં બીજાં વિઘ્ન તન્દ્રા, આળસ્ય, માનસિક ઉત્તેજન, મનની ચંચ-
ળતા તથા ઉદ્વેગ છે. તંદ્રા તથા આલસ્ય પ્રાણાયામ, શીર્ષાસન, સર્વાંગાસન,
મયૂરાસન તથા અલ્પ ભોજનવડે દૂર કરી શકાય છે. બાધાઓ શોધી શોધીને
દૂર કરતા રહેવું જોઈએ. જે લોકો બાધક જણાય તેવાઓનો સહવાસ તજવો
જોઈએ. ખોટા તર્ક કે વિવાદ ન કરો. બુદ્ધિ વગરના મૂઢમતિ માણસોને સમ-
જાવવાનો પ્રયત્ન ન કરો. મિત્રભાષી બનો, મૌન સાધન કરો, અને એકાંત

મનનું રહસ્ય.

૧૫

સેવન કરો. તમે સર્વ પ્રકારની ઉત્તેજનાઓથી બચી શકો છો. હમેશાં સત્સંગ કરો. સતશાસ્ત્રોનો સ્વાધ્યાય કરો, ઉચ્ચ ભાવના રાખો, અર્થ અને ભાવના સહિત ઓંકારનો જપ કરો. બધાંયે કુવિચાર આપોઆપ નષ્ટ થઈ જશે.

વાણીના મૈન કરતાં મનનું મૈન ઘણું દરજ્જે સાફ છે. મૌનની પ્રવૃત્તિ આપોઆપ સ્વાભાવિક રીતે જ થવી જોઈએ. મૈન માટે બળપૂર્વક પ્રવૃત્ત થવું એ તો કેવળ મનની સાથે યુદ્ધ કરવા જેવું છે. એ તો એક પ્રકારની કસરત છે. જો તમે સત્યને વળગી રહેશો તો મૈન પોતાની મેજેજ આવી જશે, અને ત્યારે જ અક્ષય શાંતિ પ્રાપ્ત થશે.

જ્યારે મનોવિકાર અને વાસનાઓ તમને ઉદ્વિગ્ન કરે ત્યારે તમારે તેનાથી ઉદાસીન થઈ જવું જોઈએ, અને ચિંતન કરવું જોઈએ કે હું કેણું છું ? હું મન નથી, હું આત્મા છું, શુદ્ધ સચ્ચિદાનંદ છું, તો પછી મનોવિકાર મને કેવી રીતે પરાજિત કરી શકે છે ? હું નિર્લિપ્ત છું, હું આ મનોવિકારોનો સાક્ષી છું, મને કોઈપણ અડચણ નથી કરી શકતું. ” જો તમે આવા પ્રકારના વિચારો વારંવાર કરશો તો મનોવિકાર આપોઆપ નષ્ટ થઈ જશે. આ જ્ઞાન-ક્રિયા મનોવિકારોને વશીભૂત કરવામાં જેટલી સરળ અને સહેલી છે તેટલી ચિત્તવૃત્તિઓના વિરોધરૂપ યોગક્રિયા નથી. મનની સાથે દ્રન્દ્ર યુદ્ધ ન મચાવો. એનાથી શક્તિનો નકામો હાસ થાય છે. એનાથી સંકલ્પ શક્તિ નબળી પડી જાય છે. સત્યમાં નિવાસ કરો. ઐમાં વિચરો. વિચાર, સદ્ભાવના અને નિઃસ્વપ્ન સ્વપ્ન દ્વારા આત્મામાં રમણ કરો. બધાંયે વિધ્નો, અશુભ નિયમો, મનોવિકારો આપોઆપ દૂર થઈ જશે. આ વિચાર-પદ્ધતિની ઉપયોગિતાનો અનુભવ કરો, તેને માટે પ્રયત્ન કરો, અભ્યાસ કરો, અને મનન કરો.

વિષયાત્મ (Subjective mind) વાસનાત્મક (Subconscious mind) કારણાત્મક (Unconscious mind) મન તથા ચિત્ત-એ બધા પર્યાયવાચી છે. બુદ્ધા બુદ્ધા ગ્રંથકારો બુદ્ધા બુદ્ધા શબ્દોનો ઉપયોગ કરે છે. એનાથી ન ગભરાઓ. એ તો કેવળ શબ્દજાળ છે.

વિષયાકાર મન અને પ્રબુદ્ધ મન પર્યાયવાચી શબ્દો છે. વિષયાકાર મન દ્વારા જ આપણે દેખીએ છીએ, સાંભળીએ છીએ અને શીખીએ છીએ.

સમષ્ટિ ચિત્ત, આધ્યાત્મિક ચિત્ત, અનંત ચિત્ત અને સાર્વભૌમ ચિત્ત, પર્યાયવાચી છે. એનાથી ન ગભરાઓ.

જ્યારે ચિત્તમાં શાંતિ થાય છે અને સર્વ પ્રકારના ભોગો પ્રત્યે વિરક્તિ થાય છે, જ્યારે શક્તિશાળી ઇન્દ્રિયો અંતર્મુખ બને છે અને અજ્ઞાનનો નાશ

૧૬

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ.

થઈ જાય છે, ત્યારે સફ્ફુરનો સફ્ફુરદેશ શિષ્યના હૃદયમાં પ્રવેશ કરીને વિકસિત બને છે.

તમે હિમાલયનો શુક્રામાં રહો કે શહેરમાં રહો, ગમે ત્યાં રહો, પણ તમારું ચિત્ત સ્થિર નથી હોતું તો તમારા માટે બન્ને સમાન છે. તમે ઘણે દૂર નિર્જન શુક્રામાં ચાલ્યા જાઓ તોપણ તમારા પોતાના વિચારો તમારી સાથે જ આવશે, કેમકે મન તો તેજ રહેવાનું. શાંતિ તો અંદરથી આવે છે. ઉદ્વેગ, ક્રોધ, અસંતોષ, પ્રતિહિંસાનો ભાવ, સંદેહ, પક્ષપાત, ઇર્ષ્યા, દ્વેષ, અસહિષ્ણુતા, ઉત્તેજના, વ્યાકુળતા, વિષાદ, પ્રજ્વલિત મનોરાગ, -એ સર્વને આધ્યાત્મિક સાધના દ્વારા, સત્વગુણના ઉત્કર્ષ દ્વારા, ઓંકારના ધ્યાન દ્વારા અને હમેશાં વિચાર દ્વારા સમૂળગાં નષ્ટ કરી દેવા જોઈએ. ત્યારેજ શાંતિ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે.

મન અનેક જન્મોમાં ઉત્પન્ન થયેલી વાસનાઓ સિવાય કશું નથી. જેઓએ આત્માનુભવ કરી લીધો છે, તેઓની શુદ્ધ વાસનાઓ પુનર્જન્મનું કારણ નથી થઈ શકતી. એ પ્રકારનું ચિત્ત સાત્વિક કહેવાય છે, પરંતુ જ્ઞાનહીન ચિત્ત સાધારણ રીતે મન જ કહેવાય છે. જ્ઞાનમય ચિત્ત તો પોતે જ સત્વ છે, પરંતુ જ્ઞાન વગરનો પુરૂષ તો પોતાના મનથી સંકેત કરેલા માર્ગે જ ચાલે છે.

મન કાં તો ચિન્તન, મનન, અનુભવ અને જ્ઞાન સંપાદન કરતું રહે છે. અને કાં તો સંકલ્પ કરે છે, તમારે સ્વતાંત્ર અન્તર્દ્રષ્ટિદ્વારા એટલું જાણુતા રહેવાની જરૂર છે કે અમુક સમયે મન ખરેખરી રીતે શું કરી રહ્યું છે. એનો અભ્યાસ કરવા માટે એક સૂક્ષ્મ બુદ્ધિની આવશ્યકતા છે. ઉત્તમ ગ્રંથોના અભ્યાસથી, સત્સંગથી, ઇન્દ્રિય નિયંત્રણથી તથા સાત્વિક આહારથી બુદ્ધિ અતિસૂક્ષ્મ બનાવી શકાય છે.

આધ્યાત્મિક સાધનાનું તત્વ જાણી લેવાની જરૂર છે. મનમાં બે દોષ હોય છે. રાગ અને દ્વેષ. એ બન્નેએ તમને મનુષ્ય બનાવ્યા છે. બંધનું સ્વરૂપ પણ એ રાગ અને દ્વેષ જ છે. એ જ રાગદ્વેષ અજ્ઞાનનું સ્વરૂપ છે. વિચાર તથા સફ્ફુરનાવડે એને નિર્મૂલ કરી દો. ખસ, પછી તમે બ્રાહ્મતેજથી દેદીગ્યમાન થઈને ઉઠશો.

ભાવના જગતની અને મનુષ્યની સૃષ્ટિ કરે છે. અને એ ભાવના જ તેનાથી વિપરીત સફ્ફુરના થવાથી મનુષ્યને ઇન્દ્રિય-સુખ તથા ભૌતિક ભાવનાઓથી મુક્ત કરી દે છે.

વાઘ એક વખત મનુષ્યનું લોહી ચાખે છે, પછી તે હમેશાં મનુષ્યોને મારવાની તક શોધતો ભ્રમે છે. તે મનુષ્ય-ભક્ષી થઈ જાય છે, એવી જ રીતે

મનનું રહસ્ય.

૧૭

મન એક વખત વિષય-સુખનો આસ્વાદન કરે છે, તો તે વિષયની પાછળ જ દોડ્યા કરે છે. સતત સદ્વિચાર તથા સદ્ભાવનાઓ વડે જ મનને વાસનાત્મક વિચારો તથા લોભાવનારી પ્રવૃત્તિઓથી પાછા હટાવી શકાય છે. માનસિક ભાવનાઓવડે ફરી ફરી જગાડીને મનને સમજાવો કે ઇન્દ્રિય-સુખ મિથ્યા છે, વ્યર્થ છે, માયામય છે અને કષ્ટપ્રદ છે. મનની સમક્ષ આધ્યાત્મિક જીવનના લાભ, આનંદ, શક્તિ તથા જ્ઞાન ઉપસ્થિત કરી તેને સમજાવો કે ઉન્નત અને નિત્ય જીવન અમર આત્મામાં રહેલું છે. જ્યારે મન એ પ્રકારનો ઉપયોગી ઉપદેશ સાંભળે છે ત્યારે તે પોતાનો જીનો અભ્યાસ તજી દે છે.

નાસિકા સાત્વિક અંશમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે, તેથી તે ઓછી નુકશાનકારક છે. ઘ્રાણેન્દ્રિય અને ઘ્રાણુતન્તુ તમને વધારે ઉદ્વિગ્ન નથી કરતા. તેઓને ઘણીજ સહેલાઈથી વશ કરી શકાય છે.

જીભડા તથા ઉપસ્થ જલ-તન્માત્રાથી ઉત્પન્ન થાય છે. એ બન્ને બહેનો છે. આહાર (રસના) બીજી ઇન્દ્રિયોને દબા કરે છે. જો તમે રસનેન્દ્રિય (જીભ) ને વશ કરી શકશો તો બાકીની ઇન્દ્રિયોને તમે ઘણી જ સહેલાઈથી વશ કરી શકશો. સૌથી વધારે બાધક ઇન્દ્રિય ઉપસ્થ છે. તે પછી બીજો નંબર જીભનો છે, પછી વાણીનો, તે પછી કાનનો અને છેલ્લો આંખનો.

આંખ તથા પગ તૈજસ-તન્માત્રાના બનેલા છે. એ બન્ને ઇન્દ્રિયો બહેનો છે. આંખ દૃશ્ય વસ્તુ જોવા ઈચ્છે છે અને પગ કહે છે કે ‘ હું ’ તને તીર્થ-સ્થાનોમાં લઈ જવા તૈયાર છું, માટે ચાલો. ’

આમડી અને હાથ વાયુ-તન્માત્રાના બનેલા છે. એ બન્ને પણ બહેનો છે. આમડી કહે છે કે ‘ હું ’ રેશમી કોમળ વસ્ત્રો પહેરવાનું સુખ ભોગવવા ઈચ્છું છું ’ હાથ જવાબ આપે છે કે “ વહાલી બહેન, મુંઝાઓ મા, હું તમારા માટે સુંદર સુંવાળું રેશમ લાવી આપીશ. ”

વાણી અને કાન એક જ આકાશ-તન્માત્રાથી ઉત્પન્ન થયેલા છે. એ ઇન્દ્રિયો પણ એક માની દીકરી છે. એ પોતાના પ્રાકૃતિક કાર્ય નિર્વાહમાં એક બીજાને મદદ આપે છે.

મન અને ઇન્દ્રિયો જુદા જ છે. પણ મનનું વિશદીકરણ ઇન્દ્રિયોમાં થાય છે, મન ઇન્દ્રિયયુક્ત પુરૂષ છે. ધનીભૂત ઇન્દ્રિયો જ મન છે. ઇન્દ્રિયો મનની વ્યક્તાવસ્થાઓ છે, તેઓ મનના સ્વરૂપની જ અભિવ્યંજકા છે. મનમાં આસ્વાદનની અભિલાષા જીભ, દાંત તથા પેટના રૂપમાં વ્યક્ત થાય છે. મનમાં ગ્રાહવાની ઈચ્છા પગના રૂપમાં પ્રકટ થાય છે. જો તમે મન વશ કરી શકો તો ઇન્દ્રિયોને

પણ વશ કરી શકે છે અને જો તમે ઇન્દ્રિય-નિગ્રહ કરી લીધો હોય તો પછી મનને વશ કરવાનું બાકી નથી રહેતું. સમુદ્ર નદીઓદ્વારા પોતાનું જીવન ધારણ કરે છે, નદીઓ વગર તેનું અસ્તિત્વ જ નથી હોઈ શકતું. એવી રીતે મન સમુદ્ર છે જે ઇન્દ્રિયોરૂપી નદીઓદ્વારા પોતાનું જીવન ધારણ કરે છે. મન-સમુદ્ર ઇન્દ્રિય-નદી વગર જીવી જ નથી શકતું.

જનનેન્દ્રિયની અપેક્ષાએ રસનેન્દ્રિયને વશ કરવી વધારે કઠિન છે, કેમકે તમે જન્મથી જ જાતજાતના ભોજનનો આસ્વાદન કરી રહ્યા છો. કામવાસના ઘણે ભાગે ૧૮ વરસની અવસ્થા પહેલાં પૂર્ણપણે વ્યક્ત નથી થતી, પ્રત્યેક જન્મમાં તમે કામવાસનાનો ઉપભોગ અમુક જ વખત કરી શકો છો, પણ ભોજનનું આસ્વાદન તો તમે છેવટ વૃદ્ધાવસ્થામાં પણ કરો છો. રસનેન્દ્રિયનો નિગ્રહ કરવાથી બધી ઇન્દ્રિયો વશ થઈ જાય છે. નાચ, ગાન, સિનેમા અને દ્રશ્યો જોવાનો ઉપભોગ કેવળ મનુષ્ય જીવનમાં જ થઈ શકે છે. પશુપક્ષીઓ સિનેમાના દ્રશ્યોથી આનંદ નથી પામતા. રસનેન્દ્રિય જેટલી બળવાન ચક્ષુ-ઇન્દ્રિય નથી હોતી.

જ્યારે મન ધ્યાનના એક જ લક્ષ્યમાં પૂર્ણપણે નિમગ્ન થઈ જાય છે ત્યારે તેને સમાધિ કહે છે. મન પોતેજ ધ્યાનાકાર-વૃત્તિની સાથે તદ્રુપ બની જાય છે. ધ્યાતા અને ધ્યેય, દૃષ્ટા અને દ્રશ્ય, સેવક અને સેવ્ય એક તેમજ તદ્રુપ બની જાય છે. મન પોતાપણું ભૂલી જાય છે, અને ધ્યેયની સાથે એકાકાર થઈ જાય છે.

જ્યારે મન ઇન્દ્રિયોથી વિચ્છિન્ન થઈ જાય છે ત્યારે માનસ-પ્રત્યાહારની શરૂઆત થાય છે, જ્યારે ઇન્દ્રિયોને પોતપોતાના વિષયોથી હઠાવી લેવામાં આવે છે ત્યારે ઇન્દ્રિય પ્રત્યાહાર થાય છે. પ્રત્યાહાર એક વ્યાપક શબ્દ છે, જેમાં 'દમ' નો પણ સમાવેશ થઈ જાય છે. દમનું પરિણામ પ્રત્યાહાર છે.

વાસના વગર પ્રવૃત્ત થયેલ મનની શાંતિને શમ કહે છે.

સન્યાસ કેવળ એક માનસિક સ્થિતિ છે. હૃદયને ગેર રંગથી રંગવું એજ સન્યાસ છે, નહિ કે વસ્ત્રને. એજ વસ્તુતઃ સન્યાસી છે કે જે સર્વ પ્રકારની વાસના તથા અહંકારથી છુટી જાય છે અને સર્વ પ્રકારના સાત્ત્વિક ગુણોથી પૂર્ણ હોય છે, પછી ભલે તે સંસારમાં પારિવારિક જીવન વ્યતીત કરતો હોય. જે સન્યાસી જંગલમાં રહે છે પરંતુ વાસનાઓથી પૂર્ણ હોય છે તે વાસ્તવિક રીતે ગૃહસ્થ છે અને વિષયવાસનામાં પડેલો એક મૂઢ છે. ઘણા મનુષ્યો નથી સમજતા કે સાચો ત્યાગ શી વસ્તુ છે. સાચા ત્યાગનો અર્થ એ છે કે બધી

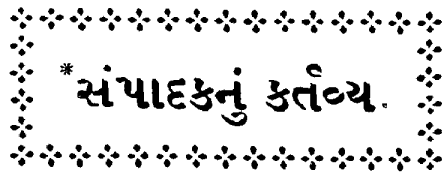
સંપાદકનું કર્તવ્ય.

૧૯

કામના, તૃષ્ણા, વાસના તથા અહંકારનો ત્યાગ કરી દેવો. જો તમારું મન નિષ્કલંક છે, અનાસક્ત છે, અનહંકારી અને વાસનારહિત છે તો તમે સાચા સન્યાસી છો, ભલે તમે જંગલમાં રહેતા હો અથવા નગરના કોલાહલમાં રહેતા હો; ભલે તમે માથું મુઠાવી નાખો કે વાળ વધારે રાખો.

મનને એક ન ગમે તેવું કામ આપો તો તે વિદ્રોહ કરશે. તેને સમજાવો, પછી તે આજ્ઞાનુવર્તન કરશે.

—ચાલુ

(અનુવાદક—ગાંધી)

આજકાલ જ્યાં જ્યાં દૃષ્ટિપાત કરીએ છીએ ત્યાં ત્યાં સંવાદ પત્રો, માસિકપત્રો તેમજ નાના મોટા પ્રકાશિત ગ્રંથોનો મોટા પ્રમાણમાં પ્રચાર થતો જોવામાં આવે છે. દૈનિક, સાપ્તાહિક, પાક્ષિક, માસિક, ત્રૈમાસિક વગેરે સર્વ પ્રકારના સામયિક સાહિત્ય પત્રો ભારતના પ્રાયઃ સર્વ પ્રાંતોમાં પ્રકાશિત થઈ રહેલ છે. અજૈન સામયિક અને સ્થાયી સાહિત્યની તો ગણના થવી કઠીન છે, પરંતુ પ્રાકૃત, સંસ્કૃત, ગુજરાતી, હિંદિ આદિ ભાષાઓમાં પ્રકાશિત જૈન ગ્રંથો અને સાહિત્ય પત્રોની સંખ્યાપણુ પ્રતિદિન વધતી જાય છે. પરંતુ અનુભવસિદ્ધ એ વાત છે કે થોડા એક સુશ્રુબલિત કાર્ય બહુ રીતે શ્રુબલા વિહિન તેમજ સત્રુટી કાર્યથી કંઈ ઠીક થાય છે, જેથી કેઈ કેઈ વખત યથાવત્ ન કરવાથી કામનું થવું તે નહિ થવા જેવું થાય છે. જેથી તેવું કેઈ પુસ્તક અશુદ્ધ અથવા નષ્ટભ્રષ્ટ સંસ્કરણુ વિદ્વાનોની દૃષ્ટિમાં બહુજ દોષનિક થાય છે. સાહિત્યના ગ્રંથોના સંપાદન માટે ભારે શક્તિશાલી હોયો અને વ્યુત્પન્ન મસ્તિષ્કની આવશ્યકતા હોય છે. સંપાદનના કાર્યને અમો બે ભાગમાં વહેંચણી કરીએ છીએ.

(૧) ગ્રંથ સંપાદન. (૨) સામયિક પત્ર સંપાદન.

સર્વ પ્રકારના સાહિત્ય પ્રચારના કાર્યમાં પ્રાચીન સાહિત્યનું સંપાદન કાર્ય વિશેષ કઠીન છે. પ્રાચીન સાહિત્યના પ્રચારને માટે સંપાદકોને પ્રથમ તેની ભાષા ઉપર ધ્યાન દેવું પડશે. જ્યાં સુધી મૂલ ગ્રંથકર્તાના વિચાર અવિ-

* “વીર” વર્ષ ૨ જુન અંક ૧૧-૧૨ હિંદિ લેખનો અનુવાદ. હિંદિમાં પત્રિકા રૂપે પ્રકાશક શ્રીમાન્ આણુ સાહેબ પૂરણચંદ્ર નદાર કલકત્તા,

કલ રૂપથી સર્વ સાધારણમાં ન પ્રચારિત થાય ત્યાં સુધી તે અંથનો ખરે-ખરો પ્રચાર થયો તેમ સમજવું નહિ, પરંતુ તે ત્યારે જ બની શકે છે કે જ્યારે સંપાદક મૂળ અંથકારનો આશય સારી રીતે સમજી પોતે તે કામ હાથમાં લે. એમ એમ સારી રીતે સમજીએ છીએ કે પ્રચલિત ભાષા પાંચ પાંચ યા દશ દશ અથવા સો સો ગાઉ દૂર કોઈને કોઈ રીતે બદલાયેલી પ્રતીત થાય છે. * * જુઓ ! કાશ્મીરથી પાંચ પાંચ અથવા દશ દશ ગાઉ પ્રતિદિન ચાલતા બંગાલમાં પહોંચીએ તો બંગાળ ભાષા શીખ્યા વિના પણ સમજમાં આવશે. સંયુક્ત પ્રાંતની ભાષા પંજાબમાં બિહાર સમતા રાખે છે, બિહારની ભાષામાં બંગલાનો રંગ ચડતો લાગે છે, મિથિલામાં રહેતા બંગાલ પહોંચે તે પંજાબી બંગલા થઈ જાય છે અને ત્યાંથી પંજાબ જાય તો પંજાબી ભાષા થઈ જાય છે.

જે સજ્જન કોઈ ભાષાના પ્રાચીન સાહિત્યના મર્મજ્ઞ થવા ઇચ્છતા હોય તો તેમને આવશ્યક છે કે પ્રથમ તે ભાષાના વર્તમાન રૂપનો યથેષ્ટ પરિચય કરી ક્રમશઃ આગળ ચાલે. જેમકે શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યના પ્રાકૃત વ્યાકરણનું પુરું જ્ઞાન થાય તે પહેલાં વર્તમાન સમયના કોઈ પ્રાકૃત વ્યાકરણ અથો હોય તે જોઈ ક્રમવાર આગળના અંથનું જ્ઞાન મેળવે જાય; અને તેમના સમય પછીના જ્યાં સુધી બીજા અથો મળતા જાય તે સર્વ જોતાં ત્યાં સુધી વધતો જાય તો તે પુરૂષ વ્યાકરણનો મર્મ જાણવામાં ઘણીજ ચોછી કઠીનતા થશે.

એ પ્રમાણે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા પછી આપણે ટીકા, ટિપ્પણીદ્વારા યથાવત મૂળ અંથ કર્તાના મનોભાવને શુદ્ધ સ્વરૂપમાં અન્ય વિદ્વાનોની સમક્ષ મુકવાને સમર્થ થઈ શકીશું. કદાપિ તે સિવાય છલંગ મારી પ્રાચીન સાહિત્ય સંપાદન કરવા આપણે બેસીશું તો અગણિત ઠોકરો ખાવી પડશે, એટલું જ નહિ પરંતુ આપણે અદ્વાપૂર્વક એમ નહિ કહી શકીશું કે અમારા અર્થ નિસંદેહ અંથકારના ભાવ યથાવત્ પ્રકાશ કરનારા છે ! તેટલા માટે અંથ સંપાદન કાર્યને માટે પ્રથમ ભાષાનું જ્ઞાન અત્યાવશ્યક છે, તે જ્ઞાનથી સંપાદકોના લેખોની ભૂલો સુલેખોના અક્ષરોની મરોડો, અને એની વ્યક્તિગત અભિરૂચિ અને ભાવોનું સૌંદર્ય સંપૂર્ણ રૂપથી પ્રતીત થશે.

બીજું અંથ નિર્વાચનનું કાર્ય પણ કઠીન છે. કયા કયા જીર્ણોદ્ધાર અંથોનો પ્રચાર પ્રથમ થવો આવશ્યક છે, તે અંથ કયા વિષયનો છે, તે કેટલો જુનો પુરાણો છે, તેના સંપાદન કાર્યમાં કોણ સમર્થ છે કે જેને તે સોંપવામાં આવે ? એટલી બાબતો આમાં વિચારણીય છે.

અમારા જાણવા મુજબ દાર્શનિક, અને વૈજ્ઞાનિક અંથોની રક્ષા સર્વોપરિ

સંપાદકનું કર્તવ્ય.

૨૧

છે; પરંતુ તે ગમે તે મનુષ્યના હાથથી તેને માટે ન્યાય મળી શકે તેવો તે વિષય નથી, જેથી ઉપરની બાબત ઉપર ધ્યાન આપવામાં જો ન આવે તો તે કાર્ય માટે વાપરેલી શક્તિ અને પૈસા વ્યર્થ જશે.

પ્રાચીન જૈન સાહિત્યના નિર્વાચન પર તેનું સંપાદન કાર્ય સર્વથા નિર્ભર છે. આજ કાલ તે કાર્યમાં કોઈ પ્રકારનો નિયમ, કોઈ જાતની શૃંખલા (સંકલના) અને કોઈ વિષય વિભાગને વિચારપૂર્ણ રૂપથી કરવામાં આવતો નથી. અમોને આજ તક પુરેપુરો પત્તો મળ્યો નથી કે અમારા દર્શનમાં કેટલા વ્યાકરણો છે ? કેટલા કોષ છે ? અને તેમાં પણ કેને પ્રથમ સંપાદન કરવો ઉચિત છે ? પુસ્તકોના નિર્વાચન, સંપાદન, અથવા પ્રકાશનમાં કાંઈને કાંઈ ઉદ્દેશ, સિદ્ધાંત કોઈ નિશ્ચિત અભીષ્ટ અવશ્ય હોવું જોઈએ પરંતુ અમારે ત્યાં તેવું કંઈ પણ નથી. એક પુસ્તકનો એક અંશ ચા એક ભાગ છપાવો હોય, તો બાકીના ભાગની ખબર પણ લેવામાં આવતી નથી.

એક વખતે દેશમાં છાપખાના નહોતા અને પુસ્તક લખાવવા અને પ્રકાશન કરાવવાની બહુજ કઠિનતા હતી, પરંતુ જ્યારથી છાપવાની પ્રથા ભારતમાં શરૂ થઈ ત્યારથી આપણી કઠીનતા ઘૂર થઈ; પરંતુ દિલ્લીની સાથે કહેવું પડે છે કે આપણા જૈન બંધુઓએ છાપાનો લાભ એટલો બધો લીધો નથી કે અન્ય હિન્દુ ભાઈએ જેટલો લીધો હોય ? છાપખાનાનો ઇતિહાસ અમે જોઈએ છીએ તો આજે સવાસો વર્ષ થયાં હિંદમાં છાપવાનું કામ ચાલે છે. સૌથી પહેલું ઇ.સ. ૧૭૯૨ માં બંગાલમાં બંગલા ટાઈપમાં સંસ્કૃત ગ્રંથ છપાવો હતો. જૈનધર્મનું સૌથી પ્રથમ પુસ્તક જે મારા જોવામાં આવેલ છે તે ઇ.સ. ૧૮૬૮ માં છપાયેલ, પરંતુ અનેકવાર આપણી અનુદારતા અને અંધ વિશ્વાસથી આપણે સંસારમાં સમુન્નત થતાં હજારો બાધાઓ નાખીએ છીએ. કેટલાક મહાશયો છાપવાની વિરૂદ્ધ છે, કેટલાક લેખિત પુસ્તકોની સૂચિના સંશોધનથી વિરૂદ્ધ હોય છે, અને કેટલાક તો શબ્દો અલગ અલગ કાપી લખવાને અને સ્થાપિત કરવા ચિન્હો અને વિરામો દેવાય તે માટે પણ અણુગમો બતાવે છે. તે ગમે તેમ હોય પરંતુ અમારો ઇરાદો માત્ર સંસાર સાથે ચાલવાનો નહિ પરંતુ આપણા ધર્મગ્રંથો, સાહિત્ય ભંડાર અને આપણા પ્રાચીન ગૌરવને સુરક્ષિત રાખવાનો છે. મહત્ કાર્યો માટે મહત્ ઉદ્યોગ કરવો જોઈએ.

કોઈ પણ ગ્રંથ તેના કર્તાના હાથે પ્રકટ થતાં જે ગૌરવ હોય તે કરતાં અધિક ગુણ ગૌરવવાળો બને તેવી આવશ્યકતા હોવી જોઈએ, કે તેના આપણે સુપુત્ર ઉત્તરાધિકારીની પેઠે સારી રીતે સમાલોચના, ઉપયુક્ત ટીકા, ટિપ્પણી સહિત સાવધાની પૂર્વક પ્રકાશિત કરીએ. કેટલે પ્રકારે પાતલા, મોટા અક્ષરો

અને જરૂરીયાત હોય ત્યાં લાલ, પીળા રંગના સંકેતોનો વ્યવહાર પ્રાચીન કાળથી આવ્યો આવે છે તે નિયમ પણ સંપાદકોએ પૂર્ણ ધ્યાનમાં રાખવો જોઈએ. તેમજ ખીલ રીતે અંથને સુખોદક, સર્વપ્રિય, અને સમય બચાવવાળો કરવા માટે પ્રકાશિત કરતી વખતે અંથની આવશ્યકીય સૂચિમાં દાખલ કરવી તે પણ સંપાદકનું પ્રધાન કર્તવ્ય છે.

જાણવા પ્રમાણે મુશિદાબાદ નિવાસી રાયબહાદુર ધનપતિસિંહજીએ ઘણું જ દ્રવ્ય ખર્ચીને જૈન આગમો, અંથો સંપાદિત કરાવી પ્રકાશિત કર્યાં, પરંતુ અમારે કહેવું પડે છે કે તે પુસ્તકોમાં રહેલ અશુદ્ધિઓના કારણથી વિદ્વાનોમાં યથાયોગ્ય સન્માનિત ન થયાં જેથી તેના માટે શ્રદ્ધેય ડોક્ટર હૉર્નલ સાહેબે નીચે પ્રમાણે જણાવે છે.

“ As an edition it is worthless, being made with no regard whatsoever to textual or grammatical correctness, both in its Sanskrit and Prakrit Portions. ” (Upasakadasha Bibliotheca India Series, Introduction Page XI, Calcutta 1890.

આવૃત્તિ તરિકે તે નકામું છે; કેમકે વસ્તુની અથવા વ્યાકરણની સુધારણા સંસ્કૃત તથા પ્રાકૃત ભાગમાં થઈ નથી. (ઉપાસકદશાંગ, બીબ્લીઓથીકા ઇન્ડિયા સીરીઝ ઇન્ડ્રોડક્શન પાનું ૧૧ કલકત્તા ૧૮૯૦)

તે કેવલ અસાધવાનીનું ફળ છે. તેટલા માટે ઉપર્યુકત વિષયોપર ધ્યાન રાખી સંપાદન કાર્ય સદા ધૈર્યતા રાખીને કરવું જોઈએ.

બંગાલની પ્રસિદ્ધ એશીયાટીક સોસાયટી તરફથી ડોક્ટર હૉર્નલે શ્રી ઉપાસક દશાંગ, નામનો આગમ અંથ સાનુવાદ સંસ્કરણ પ્રકાશિત કરેલ છે, તે અમારા જોવામાં આવ્યો છે તે અંથના મુકાબલામાં ભારતવર્ષમાં પ્રકાશિત થયેલ કોઈ પણ અંથ આવ્યો નથી. તે અંથ સંપૂર્ણ આવશ્યકીય ટીકા, ટિપ્પણીઓ અને સૂચિયો સહિત શુદ્ધ સંસ્કરણ છે. હાલમાં અમેરીકામાં હાર્ટલ સાહેબે પૂર્ણભદ્ર ગણિ કૃત પંચતંત્રનું એક સંસ્કરણ સંપાદિત કરેલ છે, તે કાર્યમાં લગભગ ૬૦ હસ્તલિખિત પુસ્તકો ઘણીજ મહેનતે દૂર દૂર દેશોથી એકત્રિત કરીને મૂળ સાથે એક એક અક્ષરો મેળવી તૈયાર કરેલ છે. કેટલાક પાઠાંતરો અને કથાઓના હેર ફેર હોવાથી તે પર સતર્ક વાદાનુવાદ કરેલ છે. ભૂલોનું પરિશોધન અને ઉપર્યુકત પ્રસ્તાવના અને પરિશિષ્ટોદ્ધારા અંથને વિભૂષિત કરવાનું કામ તેનુંજ છે એમ તેમાં જોવાયેલ છે. એટલા આંતરિક ગુણો હોવા છતાં બાહ્ય રૂપર પણ ઓછું ધ્યાન આપેલ નથી. અમોએ આજસુધી એટલું સુંદર સંસ્કરણ કોઈ પણ દેશી પુસ્તકોમાં દેખ્યું નથી, જેથી અમો

એક પ્રાચીન ઐતિહાસિક પત્ર.

૨૩

નિશ્ચય પૂર્વક કહીએ છીએ કે સંપાદન કાર્ય ઉપર્યુક્ત પ્રકારે આદર્શરૂપ થવાથી તે ગ્રંથ પ્રાચીન હો કે નવીન હો પરંતુ સમસ્ત સંસારમાં સુયોગ્ય સંપાદનના બળથી નિસંદેહ સંપાદિત થશે.

આટલા ઉપરથી પાઠકગણે એમ ન સમજી લેવું કે અમે કેવળ આપણી કોમમાં થતાં સંપાદન કાર્યની તુટીયો લખીએ છીએ, પરંતુ અમારા જોવામાં આવે તક પ્રકાશિત થયેલા અમૂલ્ય ગ્રંથોના સંસ્કરણોનું બરાબર સ્મરણ છે. તે જોઈ ને લખું છું. હાલમાં આપણા જૈન શ્રવેતાંબર સિદ્ધાંત ગ્રંથોના પ્રકાશન કાર્યો કરનારી સંસ્થાઓએ પ્રકાશન કરેલા ગ્રંથો પ્રશંસનીય છે, તેમજ દ્વિગંબર જૈન સિદ્ધાંત ગ્રંથો પ્રકાશ કરનારી સંસ્થાઓનું પ્રકાશન પણ તેવુંજ છે. તેમજ ગાયકવાડ સરકાર તરફથી પ્રગટ થતી એરીયેન્ટલ સીરીઝમાંથી પણ ઉત્તમ ગ્રંથો પ્રગટ થયા છે. તે સિવાય ઈંગ્લાંડ, અમેરિકા, ફ્રાંસ, જર્મની, ઇટાલી, નોર્વે, આદિ સ્થાનોમાં અજૈન વિદ્વાનો તેને કાંઈ મૂળ, અનુવાદ, ટીકા, ટિપ્પણી સાથે ગ્રંથો પ્રગટ કરેલ છે તે સર્વ માટે જૈન સમાજ આભારી છે. આટલું ગ્રંથ પ્રકાશન માટે જણાવી બીજા વિષય સામયિક પત્રોના સંપાદકનું શું કાર્ય છે તે હવે પછી બતાવીશું. (આહુ)

જોધપુરના શ્રી સદે વિજયદેવેન્દ્રસૂરિ ઉપર પાઠવેલો પત્ર.

જે સં. ૧૮૯૨ ની સાલનો છે.

સં. ભોગીલાલ સંડેસરા-પાટણ.

જોધપુરના સદે સં. ૧૮૯૨ માં તપાગચ્છાધિરાજ ભં. શ્રી વિજયદેવેન્દ્રસૂરિ ઉપર એક વિસ્તૃતપત્ર^૧ મોકલ્યું હતું તેની હાથપ્રત પ્રં. શ્રી કાન્તિવિજયજી મહારાજ પાસેથી મને મળી હતી. તે પત્ર જોશીના રીપણાની પેઠે એક લાંબા ભુંગળાના આકારમાં છે. પોણો ભાગ તો ચિત્રાચીજ રોકાયેલો છે. બાકીના ભાગમાં સુંદર ચૂંચરાતી પદ્યમાં વિસ્તૃત લખેલી છે. અંતમાં સંધનો પત્ર લખેલો. વિસ્તૃત બધી સુંદર દેવનાગરી અક્ષરોમાં છે, અને પત્ર મારવાડી ઢબની ચૂંચરાતી લિપિમાં લખેલો છે.

પત્રમાં પ્રથમ આચાર્યના ગુણોનું વર્ણન કર્યું છે અને પછી જોધપુરમાં થયેલાં ધર્મકૃત્યોનું વર્ણન ચૂંચરાતી અને મારવાડીની ભેળસેળવાળી ભાષામાં કરેલું છે.

આચાર્ય આ વખતે સુરતમાં વિરાજમાન હતા.

૧ દરેક શ્રાવકને 'વિજ્ઞપ્તિ પત્ર' નો અર્થ જણીતો છે.

મૂળ પત્ર.

સ્વસ્તિશ્રી પાસજિન^૧ પ્રણમ્ય શ્રી સુરત બિંદર સુભસથાને સકલ ગુણનિ-
ધ્યાન એક વિધ અસંજમરા ટાળણુહાર, હુવિધ ધરમ પ્રકાશક, તિન તત્ત્વરા નાંણુ,
ચ્યાર કપાય જીપક, પંચમહાવ્રત પાલક, ખટકાયરક્ષક, સાતભય નિવારક, આઠમ-
દચુરક, નવવિધ બ્રહ્મચારજના પાલક, દસવિધ જાતિ ધરમ ધારક, ઇચ્છેર અંગના
નાંણુ, બારે ઉપંગના વખાણુ, તેરે કાઠિયાજીપક, સતરે ભેદ સંજમપાલણુહાર, અઠારે
સહસ સીલંગરથ ધારક, ઉગણીસ જ્ઞાતા અધ્યયનરા પ્રરૂપક, વિસ થાનક તપ આરા-
ધક, ઇકીસ ગુણ શ્રાવક નાંણુ, બાવિસ પરિસહ જીપક, ઇત્યાદિ છત્તીસ સૂરિ ગુણે
કરિ વિરાજમાન, અનેક ઔપમા વિરાજમાન, પરમપૂજ્ય, સકલભદ્રારક પુરંદર,
ભદ્રારકજી શ્રી શ્રી શ્રી ૧૦૮ શ્રી શ્રીવિજેદેવેંદ્રસૂરીશ્વરજી ચરણાનુ કમલાયન
શ્રી જોધપુર થા. સદાસેવક આગ્યાકારી, સમસથ^૨ સંઘ લિખતં વંદણા ૧૦૮
વાર અવધારસી.

અઠારા સમાચાર શ્રીજીરી કીરપા કર ભલા છે, આપરા સદા સરવદા આરોગ્ય
ચાહીજે, સદા સેવકાં ઉપર કપા-અનુગ્રહ ફૂરમાવે જિણસૂ વિસેષ ફૂરમાવસી, અપ્રંચ^૩
અઠે ચૌમાસે પુન્યાસ પં, શ્રીમન રૂપવિજેજીને મેલાયા સૂ વડા જોગ્ય ગીતારથ છે,
પાટીયે વ્યાખ્યાન શ્રી ઉત્તરાધ્યેનજી ઉપાધ્યાય ભાવવિજેજી કૃત વચિજે છે, સિઝાય
શ્રી સમવાયાંગ સૂત્રરી હુવે છે, ઓરહિ ગછી-પરગમ્મિશ્ર શ્રાવક-શ્રાવિકા પોસે-પડિ-
કમણે ઘણા આવે છે. વખાણુ-પચખાણુ, ધરમ-ધ્યાનરી વઘૌતર^૪ આછી રીત
હુવે છે. ઓર હમરકે^૫ શ્રી પજ્જસણા પ્રખમૈ ખેલાતેલા, અઠાઇ, સ્વામિવછલ
પ્રભાવના, પોસા, પડિકમણા ઘણા આડંબરસૂં હુવો છે શ્રી જિન મિંદરે પૂજ
અષ્ટ પ્રકારી, સતરે ભેદી, નવપદજીરી, ખીજા હી ધર્મકૃત્ય આડંબરસૂં સુખે
થયા છે, સૂ પુન્યાસજીરી વાણિ સૂણુને શ્રીસંઘ ઘણો પ્રસન છે. પુન્યાસજીરે
ચેલા પીણુ વાંચણે, ભણુણુ, ગણુણુ મૈ વિસેસ સાવધાન છે.....ઓર સંઘરે
આપરા દરસણરી જાદા ઉમેદ છે, સૂ કીરપા કર અઠી પધારણો કમે (?) સૂં
કરાવસી, (લખિતંગ) સુ સિંઘ હિંશ્રી જીને વાંદે^૬ ઓર કામકાજ કેચેસૂ કૃપા
કરને લિખાવસી આપને વાંદસે જિણુ દિન (તિ દિન) વડો, આણુદ હુસી કપા
પતર^૭ દિરાવસી સંવત ૧૮૬૨ રા મહા સૂદ પ ૧૧ ભંડારી સિરદાર મલરી
વનણા અવધારસી લલવાંણી બાલચંદરી વનણા એકસો આઠવાર અવધારસી.

૧ પાશ્વજિન. ૨ સમસ્ત. ૩ સં. અપરં ચ. વધારામાં. ૪ વધારો. ૫ 'હમારા' એવો અર્થ હશે? ૬ જિન વંદે. ૭ પત્ર. ૮ વંદના.

“સંસ્કારિત મન” (મનની વિશુદ્ધિ).

૨૫

“સંસ્કારિત મન” (મનની વિશુદ્ધિ)

શબ્દોનો ભાવાર્થ એવો છે કે શુદ્ધતર વિચારોથી તથા ધાર્મિક ભાવનાઓથી ઘડાએલું મન તે સંસ્કારિત મન. દરેક ધર્મમાં મનોયોગને સંસ્કારિ બનાવવા માટે ઘણું જ મહત્વ આપાયું છે.

“શ્રીમાન આનંદધનજી મહારાજ” શ્રી કુંથુનાથ પ્રભુનું સ્તવન કરતાં કહે છે કે “મન સાધ્યું તેણે સઘળું સાધ્યું, એહ વાત નહિ ખોટી” આ શબ્દો બહુ મનન કરવા જેવા છે.

ક્રિયાઓ અનેકવાર કર્યા છતાં જીવ ઉચ્ચસ્થિતિનો અનુભવ કરતો નથી, જીવન દુઃખરૂપ લાગ્યા કરે છે, તેનું મુખ્ય કારણ મનની વિશુદ્ધતાનો અભાવ છે. મનને અભ્યાસથી ચાતો યોગ, ધ્યાન વિગેરે અનેક ક્રિયાથી એવું વિશુદ્ધ અને સંસ્કારી બનાવી દેવું જોઈએ કે ગમે તેવા સંયોગો પ્રાપ્ત થતા જરાપણ સંકલ્પ-વિકલ્પયુક્ત ન થાય, વિકારીભાવોની ધુમસ જરાપણ તેને ન ઓગાળી શકે, ગમે તેવા નિમિત્તો પ્રાપ્ત થતાં પણ જરાપણ કષાયભાવથી પ્રકૃતિમાં વિકૃતિ ન ઉત્પન્ન થાય. આવું સંસ્કારી મન બનાવવાનો અહર્નિશ પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. શાસ્ત્રકાર કહે છે કે—

જં અજ્જિઅં ચરિત્તં દેસુણાપ્પ પુવ્વકોહીણ ॥

તં પુણ કસાયમિત્તો હારેહ્નરો મુહુત્તેણં ॥

દેશે ઉણા પૂર્વ કોહ વર્ષ સુધી ચારિત્ર પાળવાથી જે ચારિત્ર ગુણ ઉપાજન કર્યો હોય તેને એક મુહૂર્તમાત્ર કષાય કરવાથી પ્રાણી હારી જાય છે.

મનની વિશુદ્ધિ વગર કરેલી ધર્મક્રિયાઓ શુષ્ક છે, જ્યારે વિશુદ્ધિ પૂર્વક કરેલી થોડી પણ ક્રિયા ઘણા જ વિશિષ્ટ ફળને આપનારી છે.

કાયા અને વચનની શુદ્ધિ કરતાં મનની શુદ્ધિ ઉપર વિશેષ મહત્વ બતાવ્યું છે. આપણામાં દૃષ્ટાન્ત છે કે:—

પ્રસન્નચંદ્ર રાજર્ષિ સંસાર ત્યાગ કરી દીક્ષા ગ્રહણ કરી રાજગૃહી નગરીના ઉદ્યાનમાં કાઉસગ્ગમાં ઉભા છે, પડખેજ મહાવીર પ્રભુનું સમોવસરણ હોઈ શ્રેણીક મહારાજ સપરિવાર વાંદવા આવ્યા છે, તેમાંથી બે ચોદાની દૃષ્ટિ તે પ્રસન્નચંદ્ર રાજર્ષિ ઉપર પડી, તેમાં એક ચોદાએ તેમની ધ્યાન વિગેરેની પ્રશંસા કરી

૨૬

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ.

ત્યારે દુર્મુખ નામનો દુષ્ટ સ્વભાવી યોદ્ધો બોલ્યો કે આતો પાપી છે, કારણકે જેણે નહાની ઉંમરાના છોકરાને મુઠ્ઠી દીક્ષા લીધી પણ તેનો દુશ્મન તેના રાજ્ય ઉપર ચડી આવી તેના મંત્રીઓને ખુટવી છોકરાને મારી તેનું રાજ્ય પડાવી લેશે, આ જવાબદારી આને શિર છે. આતું વાક્ય સાંભળતાં તે પ્રસન્નચંદ્ર રાજર્ષિનું મન ચુદ્ધમાં પરોવાઈ ગયું. સંકલ્પ, વિકલ્પ, તર્ક, વિતર્ક, સાથે શત્રુને મહાત્ કરવા માટે માનસિક યોગથી સૈન્ય તૈયાર કરવા માંડ્યું અને અનુક્રમે ચુદ્ધ શરૂ કર્યું.

આ વખતે પ્રસન્નચંદ્ર રાજર્ષિને જોયેલા હોવાથી શ્રેણીક મહારાજાએ મહાવીર પ્રભુને પ્રશ્ન કર્યો કે, પ્રસન્નચંદ્ર રાજર્ષિ અત્યારે આયુષ્યનો ખંધ કરે તો કયાં જાય ? પ્રભુએ પહેલી નરકે જાય એમ કહ્યું, ત્યાર પછી શ્રેણીક મહારાજાએ પૂછતાં અનુક્રમે જો અત્યારે આયુષ્યનો ખંધ કરે તો સાતમી નારકીએ જાય એમ કહ્યું. અહીં તે રાજર્ષિ અનુક્રમે ગાનસિક મેદાનમાં લડતા લડતા તેમના ભાથામાંનાં તીર ખુટી જવાથી માથાનો મુકુટ ફેંકવાના ધરાદાથી માથે હાથ મુકવા જતાં મુકુટને બદલે લોચ કરેલ મસ્તક જણાયું, ત્યાં મનોવૃત્તિ ફેરે છે, શુદ્ધ ધ્યાન ઉપર આરૂઢ થાય છે. વિચાર કરે છે કે મેં સાધુ થઈ મન વચન અને કાયાથી કંઈ પણ પાપ નહિં કરવાના પચ્ચળખાણુ લીધાં છે. મેં આ શું દુષ્કૃત્ય કર્યું ? આવી રીતે પશ્ચાત્તાપ કરતા, શુદ્ધ શ્રેણીએ ચડતા ચડતાં નરકના દળીયા ઉડાડી દીધા. અહીં શ્રેણીક મહારાજાએ પ્રભુને પૂછ્યું કે અત્યારે આયુષ્યનો ખંધ કરે તો કયાં જાય પ્રભુએ કહ્યું કે શુભ ગતિનું આયુષ્ય ખાંધે પણ શુભ ભાવનાના બળે અનુક્રમે સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનનું આયુષ્ય ખાંધે એમ કહ્યું—કયાં સાતમી નર્ક અને કયાં સર્વાર્થસિદ્ધનું વિમાન. એક ઘડીમાં આટલું બધું પરિવર્તન ! મહાવીર પ્રભુએ કહ્યું કે હે શ્રેણીક ! આ બધું મનના અધ્યવસાયનું કારણ છે એટલું જ નહિં પણ જો, આ દેવતાઓ તે રાજર્ષિનો કેવળજ્ઞાનનો મહોત્સવ કરવા જાય છે. આટલી વારમાં તો તેમણે ત્યારે ઘનઘાતીકર્મોને ખપાવી દીધા અને કેવળજ્ઞાન અને કેવળદર્શન ઉત્પન્ન કર્યા. આથી મન ઉપર ભાર મુકતાં શાસ્ત્રકારોએ કહ્યું છે કે—

મન એવ મનુષ્યાણાં કારણં બંધમોક્તયોઃ

આ માટે ખરાબ વાસના અને દુષ્ટ સંકલ્પ વિકલ્પોથી હંમેશાં મનનો રોધ કરવો.

સત્ક્રિયામાં મનને તલલીન કરવા માટે અભ્યાસ પાડવો. જેમકે—અનેક સંસારી સુખોમાં મન જેમ આપણી પાસેથી કામ લે છે, તેમ ધાર્મિક દરેક

“ સંસ્કારિત મન ” (મનની વિશુદ્ધિ).

૨૭

ક્રિયાઓ કરતાં મનને કહેવું કે અહીં તલ્લીન થઈ જા. એકાગ્ર અને સ્થિર થા. કારણ કે અનેક સંસારિક કાર્યો કરાવી આત્માને દુઃખમાં તેજ મુકેલો છે. આવી રીતે અભ્યાસથી તથા વૈરાગ્યથી મનને સંસ્કારી બનાવવું મનની જેટલે અંશે અશુદ્ધિ હશે તેટલે અંશે યોગની અશુદ્ધિ થતાં કર્મની વૃદ્ધિ (આશ્રવ) નો બંધ થશે એટલા માટે જેમ બને તેમ મનને સંસ્કારી બનાવવું.

પાતંજલ યોગશાસ્ત્રમાં પણ કહ્યું છે કે—અભ્યાસ વૈરાગ્યાભ્યાંતન્નિરોધઃ અભ્યાસ અને વૈરાગ્યથી મનની વૃત્તિઓનો નિરોધ થાય છે.

માટે મનને પ્રભુનું ધ્યાન કરવાનું મંદિર ગણી તેમાં જે દુષ્ટ વાસના-રૂપ કચરો હોય તેને સાફ કરી નાંખવો અને પછી જે સામાયિક પ્રતિકંભણ, કે પ્રભુપૂજા, આદિ જે ધર્મક્રિયાઓ થશે તે અમૃતક્રિયાઓ થશે અને અમૃત-તુલ્ય ફળ આપશે. એ નિરસન્દેહ છે.

ઉપાધ્યાય શ્રી યશોવિજયભાઈ મહારાજ પણ કહે છે કે—“ જખ લગે આવે નહિ મન ઠામ, તખ લગ કષ્ટ ક્રિયા સવિ નિષ્ફળ, જ્યોં ગગને ચિત્રામ. એ વાક્યો વિચારી—મનને સાધ્ય કરવા માટે પ્રબળ પુરૂષાર્થ કરી ઉચ્ચ માનવભવ સાર્થક કરવો એજ આપણું પરમ ધ્યેય છે.

લે—કસ્તુરચંદ હેમચંદ દેશાઈ.

ધાર્મિક શિક્ષક—જૈન ગુરૂકુળ—પાલીતાણા.

સ્વીકાર અને સમાલોચના.

શ્રી વીરનિર્વાણ સંવત્ ઔર જૈનકાલ-ગણના—લેખક વિદ્વદ્વ્ય મુનિરાજ શ્રી કલ્યાણવિજયભાઈ મહારાજ પ્રકાશક કં ૦ વિ ૦ શાસ્ત્ર સમિતિ—જાલોર (મારવાડ) મૂલ્ય એક રૂપૈયો. હિંદિભાષાનો આ લેખ જૈન અને જૈનેતર ૭૬ ગ્રંથોનો આધાર લઈ તેના પ્રમાણો અને સદિપણ સાથે જૈન ઐતિહાસિક સાહિત્યની દૃષ્ટિએ મુનિરાજ શ્રી કલ્યાણવિજયભાઈ મહારાજે વિદ્વતાપૂર્ણ રીતે લખ્યો છે. ઇતિહાસ સાહિત્યમાં રસ લેતાં જૈન અને જૈનેતર સાક્ષરો, વિદ્વાનો અને ઇતિહાસ રસિકો માટે તે વાંચવા વિચારવા અને મનન કરવા જેવો છે. આ નિબંધ લખવાથી લેખક મુનિરાજશ્રીએ ઇતિહાસ સાહિત્યમાં ઔર વધારો કર્યો છે તેટલુંજ નહિ પરંતુ સ્તુત્ય પારશ્રમ ઉઠાવ્યો છે.

પ્રાચીન ઇતિહાસ સંશોધનના કાર્યમાં જૈન સાહિત્ય ધણુંજ પ્રાચીન છતાં તેનો વિશેષ પ્રચાર અને ઉપયોગ થયો નથી, પરંતુ અન્ય સાક્ષરોનું તે પ્રતિ હાલમાં ધ્યાન ખેંચાયું છે જે યોગ્ય છે. જૈન પ્રાચીન સાહિત્ય કેટલું પ્રાચીન છે. તેની પ્રતીતિ ઉપ-

૨૮

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ.

રોકત નિબંધ વાંચવાથી થશે એમ અમારું માનવું છે. આ નિબંધમાં ગૌતમબુદ્ધ અને શ્રી મહાવીર દેવના સમય કાળનો નિર્ણય કરવામાં પ્રખ્યાત રાજત્વકાલ ગણનાનો તેમજ મુગપ્રધાનો, આચાર્યો, સ્થવિરોની કાલગણનાનો ઉપયોગ તેમજ તે વખતના બનાવોની હકીકત પણ સાથે આપેલ હોવાથી ઇતિહાસિક બાબતો સાથે ખીણ કેટલીક નવી નવી હકીકતો વાચકને જાણવાની પણ તેમાંથી મળે છે. એકંદર રીતે આખો લેખ મનન કરવા જેવો, અમૂલ્ય અને ઐતિહાસિક દષ્ટિએ ધણો સુંદર લખ્યો છે, સર્વને વાંચવાની સુચના કરીએ છીએ.

જૈન ગુર્જર કવિઓ-ખીજે ભાગ-પ્રયોજક મોહનલાલ દલીચંદ કેશાવ, પ્રકાશક શ્રી જૈન પ્રવેશ કોન્ફરન્સ ઓરીસ-મુંબઈ. કિંમત રૂપિયા ત્રણ. આ ખીજ ભાગમાં વિક્રમના અઠારમા શતકના ગુજરાતી ભાષાના જૈનકવિઓની કૃતિઓ સહિત વિસ્તૃત સૂચિ આપવામાં આવેલ છે. ભાઈ મોહનલાલ જૈન સાહિત્ય ઇતિહાસના ખરેખરા અભ્યાસી અને સંશોધક છે. જૈન વસ્તીવાળા, જૈન ભંડારોવાળા શહેરોમાં જન્મ ખંતપૂર્વક કરેલ શોધ અને પ્રયત્નનું ફળ આ ગ્રંથનું પ્રકાશન તે છે; કે જે તેમના નિવેદનમાં વાંચવાથી જણાય છે. આ ગ્રંથમાં કવિઓની અનુક્રમણિકા અને છેવટે ગદ્યકૃતિઓની નોંધ કરી ચાર અનુક્રમણિકા આપેલ છે જેથી કોઈપણ હકીકત મેળવતાં વાચકને સરલતા થાય છે તે પછી પાંચ પરિશિષ્ટો જૈનકથા નામકોષ, જૈન ગરુડોની ગુરૂપદાવલીઓ ! ત્રીજામાં અંચલ ગરુડોની પદાવલી, ચોથા રામવલી અને છેલ્લે પ્રથમ ગ્રંથના અભિપ્રાયો છે. ચાર પચીસમાં આખા શતકના જૈન કવિઓની કૃતિના વહેંચણી કરવામાં આવે છે, જેથી સંકલનાપૂર્વક યથાયોગ્ય આ ગ્રંથની રચના વિદ્યાર્થીઓ અંધ મોહનલાલે કરી છે. આ ગ્રંથ પ્રકટ થવાથી શ્રી જૈન કોન્ફરન્સ સાહિત્ય માટે જે પ્રયાસો કરે છે તેમાં આ ગ્રંથ તેની વૃદ્ધિ કરે છે; એટલુંજ નહિ પરંતુ ગુજરાતના સર્વમાન્ય ઇતિહાસના લેખક ને ઉપયોગી વસ્તુ થઈ પડી છે. જૈન અને જૈનેતર ઇતિહાસપ્રિય વાંચકોએ આ ગ્રંથનો લાભ લેવા જેવું છે.

સુત્તનિપાત અનુવાદક અધ્યાપક ધર્માનંદ કોસમ્બી, પ્રકટ કર્તા શ્રી ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદે શ્રીપૂર્ણભાઈ જૈન ગ્રંથમાળાના પ્રથમ ગ્રંથ તરીકે પ્રકટ કરેલ છે. આ જૈન ગ્રંથ માળામાં જૈન ગ્રંથો પ્રકટ કરવાના છતાં તેની શરૂઆત આ બૌદ્ધધર્મના ગ્રંથથી થાય છે. શેઠ પૂર્ણભાઈની ઇચ્છા અહિંસાની પોષક કોષ પણ ધર્મના ગ્રંથો હોય તેનો પણ સ્વીકાર થવાની હોવાથીજ આ ગ્રંથ પ્રકાશકે પ્રકટ કરેલ જણાય છે. અનુવાદક મહાશય બૌદ્ધધર્મના વિદ્વાન પંડિત સાક્ષર પુરૂષ હોવાથી યથાયોગ્ય થયેલ હોય તેમાં નવાઈ નથી. પાલીત્રિપિટકના સુત્ર, વિનય અને અભિધમ્મપિટક ત્રણ મુખ્ય વિભાગ છે. સુત્તપિટકના પાંચ વિભાગ દીધનિકાય, મજ્ઞિમનિકાય, સંયુત્તનિકાય, અંગુત્તરનિકાય, અને ખુદ્ધનિકાય એ છે; હવે છેલ્લા નિકાયના પંદર પ્રકરણોમાં પાંચમા સુત્તનિપાતનો આ અનુવાદ છે, જેમાં આ સુત્તનિકાય બંધા કરતા પ્રાચીન છે જુદા જુદા ૭૧ પ્રકરણોમાં ૧૧૪૯ ઉપયોગી બોધવચનોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલો છે. જૈન અને જૈનેતરને વાંચવાની અમો ભલામણ કરીએ છીએ. કિંમત રૂ. ૧-૦-૦.

સ્ત્રીઓનું કલ્પવૃક્ષ યાને જીવન રક્ષાનો રાજવૈદ્ય.
એટલે

મહીલા મહોદય.

(ભાગ ૧ માં આવેલાં ચિત્રો પૈકી એક નમુનો)

ગાયકવાડ

સરકાર, મુંબઈ

સરકાર, જુનાગઢ,

ગોંડલ, વિગેરે

રાજ્યોના કેળ-

વણીખાતાએ

લાયણેરી તથા

ધનામંમાટે મં-

જુર કરેલ છે

તે અંચની ઉ-

પયોગીતા બ-

તાવે છે.

પ્રકાશક:—‘જૈન’ ઓફીસ—ભાવનગર.

મહાલા-મહાદય

ભાગ ૧-૨ દરેક ઘરમાં જોઈએ.

—: જેમાં :—

જીવન જીવવાની કળા—

આહાર-નિવહાર, ખાન-પાન, રહેણી-કરણીના અનુભવને અભાવે અકાળે કરમાઈ જતા જીવનને નવપદ્ધતિ કરી દીધાંયુ બનાવવાની કળા આ ગ્રંથમાં તમે જોશો.

સંતાન સિદ્ધિનો અમત્કાર—

ગર્ભ ન રહેવાના કારણોનું સંશોધન કરીને ગર્ભસ્થાનના દર્દોની ચિકિત્સા તથા તેને દૂર કરવાના પ્રયોગો (ક્ષેત્ર શુદ્ધિ) તેમજ પુરૂષોના ઋતુદાનને અંગેના દોષો તથા તેના ઉપચારો (ખીજક શુદ્ધિ) તેની સંપૂર્ણ હકીકત સાથે મહર્ષિઓથી આદેશાયેલા અપ્રગટ હસ્તલીખિત તાડપત્રો આદિમાંથી સંશોધન કરીને લેખકે બાસઠ વર્ષના એકધારા અનુભવ પછી ઘરગતુ ઉપચારો આપેલા છે; તેમજ શક્તિ, તેજ માટે સેંકડોના ભોગે મળતી ગુટિકાઓ, તૈલો, યાકૃતિઓના સહજ-સુલભ વાજીકરણ પ્રયોગો પણ આ ગ્રંથમાં સ્પષ્ટ અને વિસ્તારથી જોશો.

સુવાવડીનો સાથી—

ગર્ભ ઉછેર તથા પ્રસુતિ પ્રસંગનું સંરક્ષણ જાણવાના અભાવે અનેક ઉગીને ઉભી થતી ખેડેનો જીવન ખોઈ બેસે છે. અથવા તો મુડદાલ-નિઃસત્વ બની જાય છે. તેમને આ પ્રકરણ આશિર્વાદરૂપ થઈ પડશે. કેમકે તેમાં ગર્ભ રહે ત્યારથી ગર્ભઉછેર અને ગર્ભવતીના આરોગ્ય માટે જરૂરી દરેક હકીકતો, તેમજ સુવાવડી અને સુચાણી (દાયા) માટે જરૂરી ઝીણી-મોટી સમજૂતીનો સમાવેશ કર્યો છે. તેમજ ગર્ભમાં અને જન્મ પછી બાળકોના પોષણ-રક્ષણ તેમજ વિકાસને લગતું વિસ્તૃત માર્ગદર્શન આ પ્રકરણમાં તમે જોશો.

આ ગ્રંથ માટે મળેલ અભિપ્રાય પૈકી કેટલાક:—

+++ જ્યારથી પહેલો ભાગ પ્રકટ થયો ત્યારથીજ તેના વાંચકોને ઉત્કંઠા રહેલી હતી કે ક્યારે બીજો ભાગ પ્રકટ થાય ? +++ પહેલા ભાગમાં નિરોગી રહેવા માટે એવાં તત્વો સમર્પવામાં આવ્યાં છે કે-ખીજાં વધુ તત્વો માટે મોહ રહી જાય. +++ (ખીજા ભાગમાં) અનેક રોગો, કારણો અને તેના ઘરગથ્ય પુષ્કળ નુરખાઓ આપેલા છે. +++ ડોક્ટરોની શી અને દવામાં પસા ખર્ચવાની જેમની શક્તિ ન હોય તેવા મધ્યમ અને ગરીબ વર્ગના લોકો માટે આ પુસ્તક અતિ ઉપયોગી થઈ પડે તેમ છે.

“ગુજરાતી પંચ”-અમદાવાદ.

* * * અનેક દર્દોનાં લક્ષણો અને તે ટાળવાના ઉપાય, આયુષ્યવૃદ્ધિના નિયમો વગેરે સરસ, સુંદર અને સચ્ચોટ ભાષામાં વર્ણવેલ છે. આ પુસ્તકમાં દર્શાવેલ નિયમોનો અમલ કરવામાં આવે તો (સ્ત્રીઓ) તંદુરસ્તી સહેલાઈથી સાચવી શકે, વૈદ્ય ડોક્ટરોની ભાગ્યેજ આવશ્યકતા રહે. +++ દરેક ગૃહસ્થોએ પોતાના ઘરમાં આ પુસ્તક ખાસ સંગ્રહ કરવા યોગ્ય છે. +++ આવાં પુસ્તકો પ્રકટ થવાથી સ્ત્રીઓ પોતાની શારીરિક અને માનસિક સ્થિતિ સુધારવા ઉપરાંત પોતાનાં બાળકોની માવજત પ્રત્યે સંપૂર્ણ લક્ષ દોરવી બલિષ્ઠની સંતતિને તંદુરસ્ત અને દીર્ઘાયુ બનાવવા પ્રેરાશે. “હિતેચ્છુ” કરાંચી.

* * * આ પુસ્તક સ્ત્રીજીવનના આધાર તરીકે અતિ ઉપયોગી છે. +++ અમે ન્યાયથી કહીએ છીએ કે-હાલના વખતમાં એક નારીએ સત્તારી બનવાને આ પુસ્તક એક સુંદર સહાય સમાન છે. +++ દરેક કુટુંબની દરેક દરેક સ્ત્રીઓએ આવા પુસ્તકનો નિરંતર અભ્યાસ કરવો ઉચિત છે. સ્ત્રીઓના સર્વ ધર્મ આ પુસ્તકમાં ભરપૂર છે.

“દેશીમિત્ર”-મુસ્ત.

કીંમત:—ભાગ ૧ લો તથા બીજો દરેકની કીંમત રૂ. બેજી. પોસ્ટ ખર્ચ દરેકના છ આના. એક સાથે બંને ભાગ મંગાવનાર માટે પોષ્ટ ખર્ચ માફ.

મહાલામહોદય ભાગ ૧ લામાં શું જોશો ? (સચિત્ર)

પ્રથમ પરિચ્છેદ.

- ૧ બાળલગ્ન.
- ૨ પુખ્ત ગર્ભાશય.
- ૩ ઋતુવંતીના ધર્મ.
- ૪ ઋતુસ્નાન પછીનો વિધિ.
- ૫ શયન ચિકિત્સા.
- ૬ પુત્રિ કે પુત્ર પેદા કરવાની વિધિ.
- ૭ નક્ષત્ર વિચાર.
- ૮ આહાર વિહાર.
- ૯ સ્વચ્છતાની સંતતી ફળ ઉપર અસર.
- ૧૦ માનસિક ભાવનાનો પ્રભાવ.
- ૧૧ ગર્ભ કેળવણી.
- ૧૨ પુત્ર અને પુત્રિમાં સમાનતા.
- ૧૩ ગર્ભ રહ્યો છે કે કેમ ? તેની પરીક્ષા.
- ૧૪ ગર્ભમાં પુત્ર છે કે પુત્રી તે જાણવાની રીત.
- ૧૫ ગર્ભિણીએ પાળવાના નિયમો.
- ૧૬ સોળ સંસ્કાર.
- ૧૭ ગર્ભાધાન સંસ્કાર વિધિ.
- ૧૮ પુંસવન સંસ્કાર વિધિ.
- ૧૯ પ્રસુતિ પાળવાના નિયમો.
- ૨૦ ગર્ભવંતીના દર્દો અને તેના ઉપાયો.
- ૨૧ પ્રસવ સમય જાણવાનાં લક્ષણ.

- ૨૨ સુવાવડીને માટે કેવું મકાન જોઈએ ?
- ૨૩ વંણુ લાવવાના ઉપાય.
- ૨૪ પ્રસવ સમયની વ્યાધિઓ અને તેના ઉપાય
- ૨૫ ઓર ન પડતી હોય તો તેના ઉપાય.
- ૨૬ જન્મ સંસ્કાર વિધિ.
- ૨૭ ગળથુથી.
- ૨૮ સુવાવડીનો ખોરાક.
- ૨૯ પ્રસવ શૂળનો ઉપાય.
- ૩૦ દાવ્યાદિક કવાથ.
- ૩૧ ચંદ્ર દર્શન વિધિ.
- ૩૨ નહવણુ વિધિ.
- ૩૩ ક્ષિરાસન સંસ્કાર વિધિ.
- ૩૪ ષષ્ટી પૂજન સંસ્કાર.
- ૩૫ નામાધિકરણ સંસ્કાર.
- ૩૬ સુંઠીપાક (કાટલું)
- ૩૭ બાળકને શી રીતે ઉછેરવાં ?

દ્વિતીય પરિચ્છેદ.

- ૩૮ સંતતિ સંરક્ષણ.
- ૩૯ સબળ સંતતિ ઉત્પન્ન થવાનો સમય.
- ૪૦ ધાવણુ પરિક્ષા.
- ૪૧ ભાડુતી ધાવ.
- ૪૨ ગાય કે બકરીના દૂધનું સેવન.
- ૪૩ બહેમ.
- ૪૪ સ્તનપાનનો સમય.

- ૪૫ ધાવણુ વધારવાનો ઉપાય.
- ૪૬ અણુનો ઉપાય.
- ૪૭ બાળકને બલિષ્ઠ કેમ બનાવવું.
- ૪૮ અન્નપ્રાશન સંસ્કાર વિધિ.
- ૪૯ ખોરાક શરૂ કરવાની આગાહી.
- ૫૦ બાળકનો શરૂઆતનો ખોરાક.
- ૫૧ બાળકને નહવરાવવાનું ધોરણ.
- ૫૨ બાળકના અંગોની ખીલવણી.
- ૫૩ સ્વચ્છ હવાનો પરિચય.
- ૫૪ કસરત.
- ૫૫ બાળકના લોહીની શક્તિનું માપ.
- ૫૬ રહેવાનું મકાન કેવું જોઈએ.
- ૫૭ બાળકને કેટલી ઉંઘ જરૂરી છે.
- ૫૮ બાળકને કપડાં કેવાં પહેરાવવાં.
- ૫૯ બાળકને ચાલતાં શી રીતે શીખવવું ?
- ૬૦ દાંત કુટલી વખતે રાખવાની રાવજત.
- ૬૧ બાળકને બાલતાં શી રીતે શીખવવું ?
- ૬૨ બાળકને સાથે માળા-પોચો સંવર્તવું ?

- ૬૩ માખાપ એ બાળકના
વર્તમાન ગુરુ છે.
૬૪ સોમત તેવી અસર.
૬૫ તમાકુનો ઝેરી મહિમા.
૬૬ તમાકુનો હિંદમાં પ્રવેશ.
૬૭ બાળકો અને દાગીના.
૬૮ બાળઅંજન.
૬૯ બાળાગોળી.
૭૦ બાળકને બળીયાશીળી
કઢાવવાં.
૭૧ બાળકોને પ્રાથમિક
શિક્ષણ.
૭૨ બાળશિક્ષણમાં રાખ-
વાની સંભાળ.
૭૩ બાળકના રોગ પાર-
અવાની રીત.
૭૪ બાળકના ખાસ રોગો.
૭૫ બાળરોગો માટે ઔષધી.
૭૬ દવાતું પ્રમાણ.
૭૭ કર્ણવેધ સંસ્કાર.
૭૮ કેશવપન સંસ્કાર.
૭૯ ઉપનયન સંસ્કાર.
૮૦ વિદ્યારંભ સંસ્કાર.
૮૧ શિક્ષણમાં માતાના સં-
કલ્પ બળની અસર.

તૃતીય પરિચ્છેદ.

- ૮૨ પુત્રિ શિક્ષણ.
૮૩ માતાના વીરત્વનું ફળ.
૮૪ શિક્ષિત સ્ત્રીનો ગૃહ-
સંસાર.

ચતુર્થ પરિચ્છેદ.

- ૮૫ પ્રાચિન સતીઓનું
શિક્ષણીય જીવન.
૮૬ કૌશલ્યા.
૮૭ સીતા.
૮૮ સુમિત્રા.
૮૯ જરતકાર.

- ૯૦ ઉભય ભારતી.
૯૧ લીલાવતી.
૯૨ દ્રૌપદી.
૯૩ ગાંધારી.
૯૪ મદાલસા.
૯૫ દમયંતી.
૯૬ મંદોદરી.
૯૭ તારામતી.
૯૮ મેનાવતી.
૯૯ કર્માદેવી.
૧૦૦ તારાબાઈ.
૧૦૧ પદ્માવતી.
૧૦૨ પ્રતાપરાણીની પત્ની.
૧૦૩ આરુમતી.
૧૦૪ મીરાંબાઈ.
૧૦૫ દુર્ગાવતી.
૧૦૬ અહલ્યાબાઈ.
૧૦૭ વેણુબાઈ.
૧૦૮ રાણીચંદા.
૧૦૯ શ્રીમતી હરદેવી.
૧૧૦ કહાનદેવી.
૧૧૧ પરમેશ્વરી દેવી.
૧૧૨ રઘુરાજ કુમારી.
૧૧૩ સરલા દેવી.
૧૧૪ અજ્ઞાન સ્ત્રીઓનું
વર્તન.

પાંચમ પરિચ્છેદ.

- ૧૧૫ લક્ષ્મી કેવડી ઉમરથી
જોડવાં.
૧૧૬ કેવા વરને કન્યા પર-
ણાવવી જોઈએ.
૧૧૭ સ્ત્રી પોતે સાસરે જતાં
ધ્યાનમાં લેવા યોગ્ય
નિયમો.
૧૧૮ પતિ પ્રત્યેના ધર્મ
માટે શાસ્ત્રોની આજ્ઞા.
૧૧૯ ઘરેણાં કેવાં પહેરવાં.

પષ્ટ પરિચ્છેદ.

- ૧૨૦ સતી સુલસા.
૧૨૧ મદનરેખા.
૧૨૨ દમયંતી.
૧૨૩ સીતાજી.
૧૨૪ સુલકા.
૧૨૫ અંજના સુંદરી.
૧૨૬ શિવા સુંદરી.
૧૨૭ દ્રૌપદી.
૧૨૮ જ્યેષ્ઠા.
૧૨૯ મૃગાવતી.
૧૩૦ કલાવતી.
૧૩૧ શીળવતી.
૧૩૨ ઋષિદત્તા.
૧૩૩ નંદયન્તી.
૧૩૪ રતિસુંદરી.
૧૩૫ નર્મદા સુંદરી.
૧૩૬ બ્રહ્મબાળા.

સપ્તમ પરિચ્છેદ.

- ૧૩૭ પૂર્વે પુત્રીઓને અ-
પાતું શિક્ષણ.
૧૩૮ સ્ત્રીઓની ૬૪ કળા.
૧૩૯ બાળકીઓને જરૂરનું
શિક્ષણ.
૧૪૦ નિયમિતપણું.
૧૪૧ માતૃપિતૃ ભક્તિ.
૧૪૨ વિદ્યા અને વિનયનું
શિક્ષણ.
૧૪૩ બુદ્ધિ વિકાસ.
૧૪૪ મિલનસાર પ્રથા અને
ગૃહ વ્યવસ્થા.
૧૪૫ સ્ત્રીઓનું સામાન્ય
ધર્મશાસ્ત્ર.
૧૪૬ સામાન્ય નીતિસૂત્રો.
૧૪૭ સ્ત્રીઓની હાલત સુ-
ધારવા સંબંધી કેટ-
લાક ઉપાયો.
૧૪૮ સ્વદેશ પ્રેમની ગરબી.

કીમત રૂ. બે પોસ્ટ ખર્ચ અલગ.

હિલામહોદય ભાગ ૨ જામાં શું બેશો ?

પ્રથમ પરિચ્છેદ પ્રજોત્પત્તિ,
અ ક્ષેત્રશુદ્ધિ વિભાગ.

- ૧ સંતતિનું મૂલ્ય.
- ૨ ગર્ભ ન રહેવાનાં કારણો.
- ૩ કમળનું ફરી જન્મ.
- ૪ સ્ત્રીઓનાં સાત શુભ દર્દો,
તેનાં લક્ષણો અને ઉપાયો.
- ૫ સલેમાન-હકામના ઉપાય.
- ૬ બાલી ગયેલ સ્ત્રીને ગર્ભ
રહેવાના ઉપાય.
- ૭ ઋતુપ્રાપ્તિ (અટકાવ.)
- ૮ ન્યૂનાર્તવ.
- ૯ પીડિતાર્તવ.
- ૧૦ નષ્ટાર્તવ.
- ૧૧ લોહીવા.
- ૧૨ પ્રદરના બેદ તથા ઉપાયો.
- ૧૩ મદનમોદક ગુટિકાની કૃતિ.
- ૧૪ મેથીના લાકુ.
- ૧૫ મોતીની ભરમ.
- ૧૬ સુંદરી સૌભાગ્યપાક.
- ૧૭ વૃત્તફળ.
- ૧૮ ઋતુશુદ્ધિ.
- ૧૯ ગર્ભાશયનાં વિવિધ દર્દો દૂર
કરી ગર્ભ રહેવાનાં ઉપાયો.
- ૨૦ ફળફળાદિની શક્તિ.
- ૨૧ મદનફળ.
- ૨૨ અંગતુટ અને પેટથળ.
- ૨૩ કેળાંનો પ્રયોગ.
- ૨૪ પીપળાનો પ્રયોગ.
- ૨૫ અશ્વગંધાનો પ્રયોગ.
- ૨૬ બાબરાનો પ્રયોગ.
- ૨૭ શિવલિંગીનો પ્રયોગ.
- ૨૮ બીબેરાનો પ્રયોગ.
- ૨૯ ઉપચારોનું પૃથક્કરણ.
- ૩૦ પુત્ર કે પુત્રિપ્રાપ્તિ.

વ બીજકશુદ્ધિ વિભાગ.

- ૩૧ સંતતિ ન થવાનાં કારણ
માટે સ્ત્રી-પુરુષની પરીક્ષા.
- ૩૨ દેહનો રાજ.
- ૩૩ બાળ લક્ષ.
- ૩૪ ચા અને કોફી.
- ૩૫ તમાકુ.
- ૩૬ વ્યસનો છોડવાના ઉપાય.
- ૩૭ વ્યસનહર ગુટિકા.
- ૩૮ કુદરતી શક્તિનો ખળનો.
- ૩૯ ખાંડ કે ચુરું.
- ૪૦ સંચાનો લોટ.
- ૪૧ જહેનોના મંદવાડ.
- ૪૨ જીવવાનો હક્ક.
- ૪૩ દીર્ઘાયુષ્ય ભોગવનારાં મ-
નુષ્યો.
- ૪૪ આત્મહત્યા.
- ૪૫ વિચારની નબળાઈ.
- ૪૬ ચાયુષ્ય કેમ ટૂટે છે ?
- ૪૭ ધાતુક્ષીણતા.
- ૪૮ ઉપવાસ.
- ૪૯ ધાતુપુષ્ટિ (વીર્યવૃદ્ધિ) ના
ઉપાયો.
- ૫૦ ધાતુપાષ્ટિક પાક.
- ૫૧ કામોદીપન અને વીર્ય-
સ્તંભન ઉપચારો.
- ૫૨ કામોદીપન ગુટિકા.
- ૫૩ ધાતુસ્તંભન દુચકા.
- ૫૪ શંદોપચાર (વાજકરણ).
- ૫૫ શંદત્વાવનાશ લેપની કૃતિ.
- ૫૬ અમીરી ઉપચારો.
- ૫૭ મકરધ્વજ ગુટિકાની કૃતિ.
- ૫૮ કામદેવ " "
- ૫૯ યાકુતી.
- ૬૦ પ્રમહના બેદ અને ઉપચારો.
- ૬૧ ઉપદંશ (ચાંદી-ટાંકી)
અને તેના ઉપચાર.
- ૬૨ ઉપદંશમાં આવના ઉપચાર.
- ૬૩ મનમના ઉપચારો.

- ૬૪ ધૂમાડી આપવાનો ઉપાય.
- ૬૫ મોહું આણવું તથા વાળવું.
- ૬૬ અંડવૃદ્ધિ.
- ૬૭ સ્ત્રીઓનાં વૃષણ.
- ૬૮ ગળથુથી.
- ૬૯ અંડવૃદ્ધિનો લેપ અને બેદ
- ૭૦ સુત્રકૃચ્છ તથા પથરી.
- ૭૧ ગર્ભ ન રહેવાના પ્રયોગો.

દ્વિતીય પરિચ્છેદ-ગર્ભરક્ષણ
અને પ્રસૂતિ.

- ૭૨ ગર્ભરક્ષણ.
- ૭૩ ગર્ભ રહેવાનાં ચિન્હો.
- ૭૪ ત્રણ મહીને ગર્ભપતન.
- ૭૫ વાધુ ચઢવો.
- ૭૬ લાંમના મહીના.
- ૭૭ ગર્ભિણીને ધ્યાનમાં લેવા
યામ્ય સચના.
- ૭૮ ગર્ભિણીનો ખોરાક.
- ૭૯ સગર્ભા સ્ત્રીનાં દર્દો અને
ઉપાયો.
- ૮૦ સ્તન વૃદ્ધિ.
- ૮૧ ગર્ભિણીને પ્રુષ્ટિકર ઉપાયો
- ૮૨ ગર્ભવિનોદ રસ.
- ૮૩ ગર્ભવિલાસ રસ.
- ૮૪ કસુવાવડ.
- ૮૫ નેડીયો ગર્ભ.
- ૮૬ કસુવાવડ થતી અટકાવવાન
ઉપાય.
- ૮૭ આવતી વેણો અટકાવવાનો
ઉપાય.
- ૮૮ ગર્ભજ્વાલી ત્રણ અવસ્થા.
- ૮૯ અગમચેતી.
- ૯૦ બાર મહીનાનો વિધિ.
- ૯૧ છોડ.
- ૯૨ છોડનો નીકાલ.
- ૯૩ મૂઠ ગર્ભ.
- ૯૪ પ્રસવ કાળ.
- ૯૫ રહેણીકરણી.
- ૯૬ પ્રસવના ચિન્હો.

૬

- ૯૭ પ્રસૂતિગૃહ.
૯૮ બેઝથી થતું નુકશાન.
૯૯ સૂચાણી.
૧૦૦ પ્રસવવેદના શરૂ થવાના ચિન્હો.
૧૦૧ છોકરું સીધું છે કે આડું તેની તપાસ.
૧૦૨ ગર્ભ આડો ક્યારે હોય છે.
૧૦૩ સુવેલો ગર્ભ.
૧૦૪ પ્રસવની પહેલી અવસ્થા.
૧૦૫ જરાયુ.
૧૦૬ પ્રસવની બીજી અવસ્થા.
૧૦૭ „ ત્રીજી અવસ્થા.
૧૦૮ નાળ.
૧૦૯ પ્રસવનો વેગ.
૧૧૦ બાળકનો જીવનશ્વાસ.
૧૧૧ નાળછેદન.
૧૧૨ ઓરનો નીકાલ.
૧૧૩ જરાયુની વ્યવસ્થા.

તૃતીય પરિચ્છેદ-સુવાવડ અને બાળઉછેર.

- ૧૧૪ નવો અવતાર.
૧૧૫ શાંતિ.
૧૧૬ શેક.
૧૧૭ લોહીનો પ્રવાહ.
૧૧૮ હવાથી રક્ષણ.
૧૧૯ શરદી.
૧૨૦ ખુલ્લી હવા
૧૨૧ શરીરશુદ્ધિ.
૧૨૨ ખાનપાન.
૧૨૩ મળશુદ્ધિ.
૧૨૪ પેટનો ચડાવો.
૧૨૫ સુવા રોગ.
૧૨૬ દેવદારાદિ કવાય
૧૨૭ પંચજીરાદિ પાક
૧૨૮ સૌભાગ્ય સુઠીપાક
૧૨૯ દશમૂલાદિ કવાય
૧૩૦ સૂતિકા રોગહર કવાય

- ૧૩૧ લોહી ચૂર્ણ.
૧૩૨ સુલેમાની ક્ષાર
૧૩૩ સૂતિકા વાતરોગ.
૧૩૪ યોની બંધ.
૧૩૫ ગુલ્યાંગ પ્રદેશદાહ.
૧૩૬ કમળનું ફરી જવું.
૧૩૭ યોની દર્દ.
૧૩૮ યોનીનાં ચાંદાં કે દુખાવો.
૧૩૯ મક્કલ રોગ.
૧૪૦ યોની તંગ
૧૪૧ રતન રોગ.
૧૪૨ સોળ.
૧૪૩ સૂતિકા સન્નિપાત.
૧૪૪ મનની નયળામ.
૧૪૫ હીરફ્રીયા (અપરમાર)
૧૪૬ „ ના ઉપાયો.
૧૪૭ સંયમ.
૧૪૮ ગુન્હાની સજા.
૧૪૯ મતાની ફરજ.
૧૫૦ બાળકનું શિક્ષણ.
૧૫૧ બાળજિજ્ઞાસા.
૧૫૨ મિથ્યા બચનું ઝેર.
૧૫૩ શુદ્ધિનો વિકાસ.
૧૫૪ બાળઉછેર.
૧૫૫ પ્રસવ પછીની બાળ-સંભાળ.
૧૫૬ અધોળ. (શરીર શુદ્ધિ)
૧૫૭ ગળથુથી.
૧૫૮ આરામ.
૧૫૯ ધાવણ.
૧૬૦ રતનપાન.
૧૬૧ ધાવણની પરિક્ષા અને ધાવણ શુદ્ધિ.
૧૬૨ ધાવણની કિંમત.
૧૬૩ ધાવમાતા.
૧૬૪ ધાવણને બદલે દુધ
૧૬૫ ધાવણશુદ્ધિનો ઉપાય.
૧૬૬ ધાવણને હિતકર ખોરાક અને સંભાળ.
૧૬૭ ધાવણની ઉલટી.
૧૬૮ બાળક ન ધાવણ હોય તો.

- ૧૬૯ બાળકના દર્દની દવા.
૧૭૦ બાળકનો રોગ ને માતાને દવા.
૧૭૧ દવાનું પ્રમાણ.
૧૭૨ બાળચાતુરબદ્ર.
૧૭૩ બાલામૃત.
૧૭૪ સામાન્ય પૌષ્ટિક ઉપાય.
૧૭૫ કૃમી (કરીમ)
૧૭૬ તાવ.
૧૭૭ ભદ્ર મુક્તાદિ કવાય.
૧૭૮ ઉધરસ.
૧૭૯ મોટી ઉધરસ. (કુકડીયા ખાંસી)
૧૮૦ અમંચકી (તાણ)
૧૮૧ ભરાઇ જવું.
૧૮૨ પેશાબનો બગાડ.
૧૮૩ મૃતકૃમ્શ.
૧૮૪ ઉલટી.
૧૮૫ ઝાડો, મરડો તથા અતિસ
૧૮૬ ગળું પડવું (બાળશોષ)
૧૮૭ બાળકનું તવાઇ જવું.
૧૮૮ નાભીનો પાક.
૧૮૯ ગુદા પાક.
૧૯૦ મોનો પાક.
૧૯૧ ખુબલી (ચામડીના વિ-કારો)
૧૯૨ જખમની ફેડલીઓ.
૧૯૩ કાનના ચાસકા.
૧૯૪ દાંત ફુટવા.
૧૯૫ રતવા.
૧૯૬ શીળસ.
૧૯૭ અછબડા.
૧૯૮ ઓરી.
૧૯૯ હાંફ.
૨૦૦ પારધલો.
૨૦૧ મુખશુદ્ધિ
૨૦૨ આંખો
૨૦૩ બાળકનો ખોરાક
૨૦૪ પશ્ચિમનું બાળરક્ષણ
૨૦૫ પ્રકીર્ણ.
વિગેરે વિગેરે

કીંમત રૂ. બે. પોસ્ટ ખર્ચ અલગ.

ઐતિહાસિક નોવેલો.

જો તમારે

ઇતિહાસને નામે કાલ્પ-
નિક પાત્રો ઉભાં કરીને મન-
સ્વી રંગોના ઓપ ચઢાવેલાં
નોવેલોની મહીન છાયાથી
મયી જવું હોય—

તો

છેલ્લા એક હજાર વર્ષના
તેજ અરસામાં લખાએલ પ્ર-
માણિક ઇતિહાસના આધારે
રચાએલાં નીચેના નોવેલો
વાંચવાં જોઈએ.

ગુજરાતનું ગૌરવ.

યાને

વિમળમંત્રીના વિજય.

ઇ. સ. ના અગ્યારમા સૈકામાં ગુજરાતની આણુ છેક સીંધ અને માળવા સુધી ફેલા-
વનાર ભીમ આણુવળીના સમયની આ ઐતિહાસિક નવલકથા છે. જેમાં વિમલમંત્રીના
શૌર્યભર્યા ઇતિહાસ જોતાં ગુર્જર પ્રજાનાં શૌર્ય સત્તા અને જાગૃતિનો સ્પષ્ટ ખ્યાલ આપે છે.
પાકું પૂઠું, કિં. રૂ. ૨-૦-૦

બારમી સદીનું ગુજરાત.

યાને

ગુર્જરેશ્વર કુમારપાળ.

ગુજરાતની જહોજલાલીનો સૂર્ય જ્યારે પૂર બહારમાં તપી રહ્યા હોતો તે સમયના
સત્તાવાર ઇતિહાસને આધારે આ નોવેલ લખાયું છે. જેમાં ગુર્જરપતિ સિદ્ધરાજ જયસિંહના
સમયનો ઇતિહાસ, માળવા, બુદ્ધેલખંડ, સૌરાષ્ટ્ર તેમજ મારવાડમાં વિજય, પટણીઓનું
પ્રાધાન્ય વગેરે ૮૫ પ્રકરણો દ્વારા ગુર્જરેશ્વર કુમારપાળનો જીવન પરિચય આવે છે. જે
કર્મહીલા અને ચડતી પડતીનો ખરો ખ્યાલ આપશે. આવડો દળદાર ગ્રંથ અને પાકું
બાઈન્ડીંગ છતાં કિં. ૪-૦-૦

પાટણની ચડતી પડતી. (ભાગ ૧-૨-૩) યાને વીરશિરોમણી વસ્તુપાળ.

તેરમી સદીના પ્રારંભમાં દીદહીના ચૌહાણો, આણુના પરમારો વગેરે હિંદની રાજપુત-
સત્તાઓ સાથેની અથડામણીનો લાભ લઈ મુસ્લીમ સત્તાયે હિંદમાં શરૂ કરેલી જમાવટ—
ભોળા ભીમદેવ ની ભોળાઇથી અણુહીલપુરની આપત્તિ-ધવલપુર (ધોળકા) ના સોલંકી
સરદાર-વાઘેલા-વીરધવલનું વીરત્વ તથા મંત્રી વસ્તુપાળ અને સેનાપતિ તેજપાળનાં
અદ્ભુત પરાક્રમેનો ઇતિહાસ આ નવલકથામાં એવો તો સચ્ચોટ અને સત્યપૂર્ણ વર્ણવ્યો છે
કે તે વાંચવો શરૂ કરવા પછી ત્રણે ભાગ પૂરા વાંચવા જ પડશે.

દરેક ભાગની કીંમત રૂ. બજબે. એક સાથે કીં. રૂ. ૫-૦-૦

૯

મેવાડનો પુનરુદ્ધાર.

યાને

ભાગ્યવિધાયક ભામાશાહ.

સુગલ સત્તાની છાયામાં જ્યારે ધીમે ધીમે રાજપૂત તેજ ઝાંખું પડવા લાગ્યું હતું ત્યારે મેવાડપતિ મહારાણા પ્રતાપ ના બાહુબળે રાષ્ટ્ર અને ધર્મનું રક્ષણ કેવી રીતે કર્યું ? તેનો શૌર્યભર્યો ઇતિહાસ આ નોવેલમાં આપતાં ભામાશાહની રાષ્ટ્રભક્તિ, અકબરની રાજનીતિ વગેરે હકીકત બાણીને કોઇપણ દેશાભિમાની બાઇ જોઈનેના હૃદયમાં રાષ્ટ્રભાવનાનું નવું ચૈતન્ય રેડાયા વિના રહેશે નહિ.

કિં. રૂ. ૨-૦-૦

❧

શ્રી શત્રુજય પ્રકાશ.

જૈન તિર્થ શ્રી શત્રુજયનો પંદરસો વર્ષનો સપ્રમાણ ઇતિહાસ આ ગ્રંથમાં છે. જે વાંચવાથી સામાજિક તિર્થો, અને તેની મહત્વપૂર્ણ પવિત્રતાના રક્ષણ સંબંધે ઘણું જાણવાનું મળશે. કોઇપણ ધર્મપ્રેમી બાઇઓને ધર્મરક્ષા માટે તિર્થ ઇતિહાસનો અભ્યાસ કરવાને તક મળે માટે કિં. રૂ. ૧-૦-૦

❧

અર્પણ

રા. સુશીલના હાથે નવા યુગની રસભરી શૈલીએ લખાયેલી વાર્તાઓ.

કે જે ગ્રંથની સાક્ષરો સુક્તકંઠે પ્રશંસા કરી રહ્યા છે.

એન્ટીક પેપર અને સુંદર ગેટપ. કીંમત રૂ. ૧-૪-૦

- (૧) ગૌતમસ્વામીનો શિષ્ય
- (૨) નિઃશંક શ્રદ્ધા
- (૩) કદરૂપો નંદીબેણુ
- (૪) સદાશિવપુત્રનો નિયતિવાદ
- (૫) હરિગણ માધી

- (૬) આર્દ્રકુમાર
- (૭) વાત્સલ્યધેલી માતા
- (૮) હરિકેશી બાળ
- (૯) કાલકુમાર
- (૧૦) મિથિલાપતિ નમિરાજ

—: હરેક પુસ્તકો મળવાનું સ્થળ :—

જૈન પત્રની ઓફીસ—ભાવનગર.

કોને લખશો ?

પર્વાધિરાજ શ્રી પર્યુષણ પર્વમાં દહાણી માટે જોઈતાં સસ્તાં અને સારાં પુસ્તકો માટે—તેમજ ચાતુર્માસમાં નિવૃત્તિમાં વાંચવા લાયક ધાર્મિક ઇતિહાસીક પુસ્તકો માટે એક વખત અમને લખી ખાત્રા કરશો.

કારણકે—અમારાં પોતાનાં પ્રકાશનો ઉપરાંત દરેક બાણીતી જૈન સંસ્થાઓનાં—બુકસેલરોનાં પુસ્તકોનો સારો સ્ટોક અમારે ત્યાં રહે છે અને તે ઉપરાંત જૈનેતર નોવેલોનો પણ પસંદ કરાયેલો સારો સ્ટોક રહે છે. વધુ બધું માટે અમારું લીસ્ટ મંગાવો અને જૈનપત્ર તેમજ આત્માનંદ પ્રકાશ માસિકમાં વહેંચાયેલ અમારું લીસ્ટ વાંચો—

જૈન સસ્તી વાંચનમાળા.
પાલીતાણા (કાઠીયાવાડ)

કલકત્તાવાળાના વિવિધ રંગોથી મનોહર ફેટાઓ.

નામ.	સાઇઝ.	કીંમત.
શ્રી નેમનાથ સ્વામીના લમનો વરઘોડો.	૧૫x૨૦	૦-૧૨-૦
શ્રી મહાવીર સ્વામીનું સમવસરનું તથા શ્રેણિક રાજની સ્વામી.	"	૦-૧૨-૦
શ્રી કેસરિયાજી મહારાજ.	"	૦-૮-૦
શ્રી ચંદ્રશુભના સોળ સ્વપ્ન.	"	૦-૮-૦
શ્રી ત્રિશક્તિ માતાના ચૌદ સ્વપ્ન.	"	૦-૮-૦
શ્રી ગૌતમ સ્વામી.	"	૦-૮-૦
શ્રી સમ્મેતશિખરજી સિદ્ધક્ષેત્ર	"	૦-૮-૦
શ્રી રાજગિરિ સિદ્ધક્ષેત્ર.	"	૦-૬-૦
શ્રી પાવાપુરીજી સિદ્ધક્ષેત્ર.	"	૦-૬-૦
શ્રી ગિરનારજી સિદ્ધક્ષેત્ર.	"	૦-૬-૦
શ્રી જીનદત્ત સૂરિજી (દાદા સાહેબ)	"	૦-૬-૦
છ લેશ્યા.	"	૦-૬-૦
મધુબિંદુ.	"	૦-૬-૦
શ્રી પાવાપુરીનું જલમંદિર.	૧૬x૧૨	૦-૪-૦

ચિત્રશાળા પ્રેસ પુનાવાળાના ફેટાઓ.

શ્રી મહાવીર સ્વામી.	૧૫x૨૦	૦-૮-૦
શ્રી ગૌતમ સ્વામી મહારાજ.	"	૦-૮-૦
સમ્મેતશિખર તીર્થ ચિત્રાવળી-સોનેરી બાઈન્ડીંગ સાથે.		૨-૮-૦
જીજ્ઞાસુનો નકશો રંગીન. ૧૬x૨૨		૦-૬-૦
નવતરવના ૧૫૫ ભેદનો નકશો. રંગીન ૧૬x૧૧		૦-૨-૦

મળવાનું સ્થળ, શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા—ભાવનગર.

Reg. No. B. 431.

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ

દર માસની પૂર્ણિમાએ પ્રગટ થતું માસિક પત્ર.

પુ. ૨૯ મું. વીર સં. ૨૪૫૭. શ્રાવણ. આત્મ સં. ૩૬. અંક ૧ લો.

કવિવર રવીન્દ્રનાથ ઠાકુર

—❀❀❀—

“ વિશ્વનાં સૌંદર્યમાન, પ્રભુભકિતનાં નિગૂઢ સ્તોત્રો, તત્ત્વજ્ઞાનનો ગહન મધુર મર્મ અને પ્રકૃતિ તથા માનવ હૃદયનાં સૂક્ષ્મ ભાવચિત્રો, માત્ર હિંદના જ નહિ પણ જગતભરના સાહિત્યમાં અમર કરનાર કવિવર રવીન્દ્રનાથ જેટલી જગતકીર્તિ, ગાંધીજીને બાદ કરતાં, કોઈ પણ હિંદીને વરી નથી. સૃષ્ટિસમસ્તને સુકિતદાતા થઈ પડે તેવો ભારતીય તત્ત્વજ્ઞાનનો રહસ્ય સંદેશ હુનિયાને સાંભળાવનાર એ કવિ-પયગંબરનું નામ સાંભળતાં આખા જગતનું શિર માન અને આદરથી ઝૂકે છે. ‘વિશ્વકવિ’નું બિરદ એમને અપાવીને એમની ગીતાંજલિએ ૧૯૧૩ માં નોવેલ ઇનામ મેળવ્યું એ આખી ચે સવા લાખ રૂપિયાની રકમ એમણે જગત આગળ શિશુજીનો નવો આદર્શ રજુ કરવા શાંતિ-નિકેતનની પોતાની અભિનવ શાળા કાઢવા યાછળ અર્ચી, જેને વિકસાવીને તેમાં વિશ્વભારતી વિદ્યાપીઠનું નવું અંગ ઉમેર્યું છે. કવિ, નવલકાર, નાટ્યકાર, નિબંધકાર, ચિત્રકાર અને તત્ત્વચિંતક રવીન્દ્રનાથની તોલે આવે એવો એક પણ સાહિત્ય સ્વામી આજ ભારતને સીમાડે નથી, જેણે એમના જેટલો માનવીનો વિચાર-વિકાસ કર્યો હોય. જગતના ચોક્કમાં પૂર્વની સંસ્કૃતિનો ઉજ્જવલ ધ્વજ ફરકતો કરનાર એ ભારતીય દષ્ટાની સિરોરમી જન્મ જ્યંતી ગઈ આઠમી મેને દિવસે ઉજવાઈ. ”